

Kwalitatief publieksonderzoek

Notitie reikwijdte en detailniveau voor het
PlanMER voor de Luchtvaartnota 2020-2050

i.o.v. Lennard Torbijn (Ministerie van IenW)

Inhoudsopgave

1	Achtergrond en aanleiding onderzoek	3
2	Conclusies en aanbevelingen	5
3	Basisrichting veiligheid	10
4	Denkrichting economie	18
5	Denkrichting klimaat	24
6	Denkrichting leefomgevingskwaliteit	29
7	Key take-outs	41
8	Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering	43
9	Bijlagen	50
	Onderzoeksmethode, platform- en deelnemersstatistieken en overzicht opdrachten	

1. Achtergrond en aanleiding onderzoek

Achtergrond

De luchtvaart groeit. Het is daarom zowel op Nederlandse luchthavens als in het luchtruim erg druk. Om voorbereid te zijn op de toekomst werkt het ministerie van IenW aan een nieuwe Luchtvaartnota die antwoord geeft op de vraag hoe de luchtvaart zich kan ontwikkelen in balans met andere belangen. In de nieuwe Luchtvaartnota van 2019 geeft het kabinet de richting aan voor de ontwikkelingen van de luchtvaart in Nederland in de periode 2020 tot 2050.

Voor deze nieuwe Luchtvaartnota is een MER (Milieu Effect rapportage) traject noodzakelijk. Ter definiëring van het MER traject is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld. Voorafgaand aan het MER traject is een kwalitatief publieksonderzoek verricht, waarvan dit rapport het eindresultaat is. In dit kwalitatieve publieksonderzoek is de inhoud van de NRD getoetst onder de inwoners van Nederland.

Let op! Vanuit deze exploratie mogen geen representatieve kwantitatieve conclusies worden getrokken voor de 'gemiddelde' inwoner van Nederland, het gaat expliciet om een weergave van de variatie in bestaande meningen rondom de onderzochte thema's.

Aanleiding

Het ministerie is verplicht de NRD formeel voor zienswijzen aan de samenleving voor te leggen. De ervaring leert dat inwoners met een gemiddelde tot lage interesse in het onderwerp weinig tot geen gebruik maken van een zienswijzeprocedure om hun mening te geven. Aangezien zij evenwel belang hebben bij de keuzes die worden gemaakt in de Luchtvaartnota, is een kwalitatief publieksonderzoek naar de mening van deze bredere doelgroep wenselijk. Een belangrijk neven doel van dit onderzoek is ook om te toetsen of het uitvoeren van dergelijk publieksonderzoek een zinvolle aanvulling op de zienswijzeprocedure is.

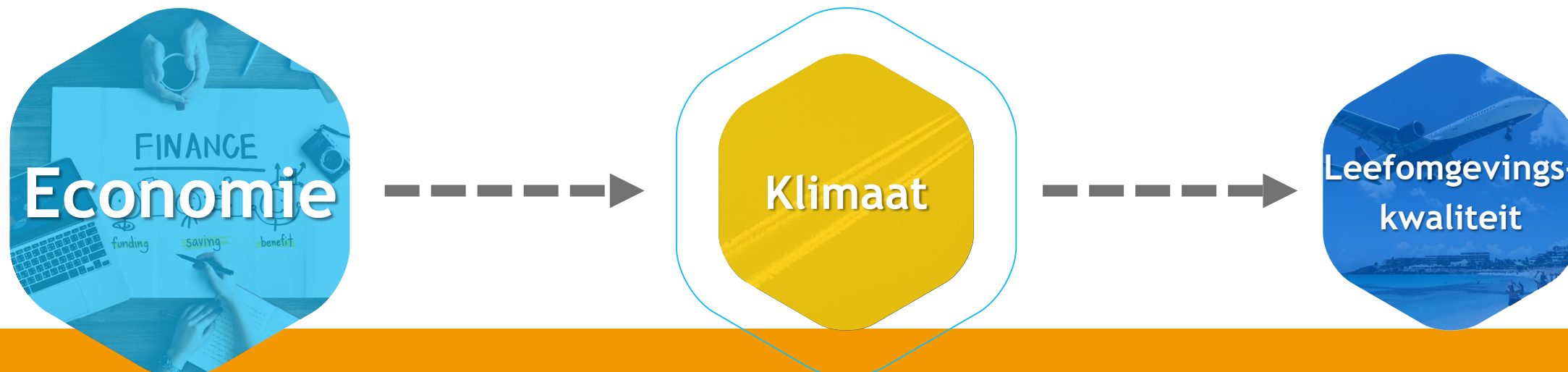
Onderzoeksvraag

Hoe kijkt 'de' Nederlander aan tegen de denkrichtingen en het toetskader die het ministerie van IenW voorstelt om te komen tot de nieuwe Luchtvaartnota?

2. Conclusies en aanbevelingen

Inwoners van Nederland verwachten dat het economische belang voorop staat in toekomstige ontwikkelingen op het gebied van luchtvaart. Zij wensen echter dat de denkrichting klimaat meer belang krijgt.

Veiligheid als overkoepelende basisrichting

Inwoners van Nederland verwachten dat de **economische groei van Nederland leidend** zal zijn bij de ontwikkeling van de luchtvaart. Deze opvattingen worden onder inwoners sterk gedreven door associaties met **Nederland als sterk handel- en exportland**. Wenselijk is dit startpunt volgens inwoners echter niet. Men verwacht namelijk dat, met economische groei als startpunt, te weinig belang zal worden gehecht aan aspecten die behoren tot de denkrichting klimaat. Hierdoor verwacht men dat belangrijke aspecten binnen de leefomgevingskwaliteit denkrichting niet haalbaar zullen zijn. Het **voorkomen van verdere schade aan het klimaat** is immers een voorwaarde voor het behouden en verbeteren van leefomgevingskwaliteit.

Voor alle denkrichtingen geldt dat **veiligheid als overkoepelende basisrichting** zou moeten worden beschouwd volgens inwoners.

Hoe kijken inwoners van Nederland naar de toekomst van luchtvaart in Nederland?

Economie

Ondanks dat inwoners van Nederland het **belang van economische groei** onderschrijven, zijn zij van mening dat dit niet het 'startpunt' moet zijn voor toekomstige ontwikkelingen binnen luchtvaart. Dit 'startpunt' zou er namelijk toe kunnen leiden dat andere, meer urgente aspecten zoals het snel en slim reduceren van CO2 uitstoot, kunnen **worden vertraagd of zelfs geblokkeerd**.

In plaats van algemene economische groei, zijn inwoners van mening dat het **delen en ontwikkelen van kennis en innovatie** het startpunt zou moeten zijn voor de toekomst van luchtvaart.

Klimaat

Kennis en innovatie is namelijk nodig voor het aanpakken van de **meest urgente denkrichting** volgens inwoners, het klimaat. Men verwacht dat internationale instanties en bedrijven in de toekomst de verantwoordelijkheid nemen om oplossingen te bedenken en introduceren die **CO2 uitstoot tegengaan**. Het uitblijven hiervan is geen optie en het wordt zelfs als een vanzelfsprekendheid gezien om toekomstige uitdagingen in de luchtvaart op te lossen.

Leefomgevingskwaliteit

Leefomgevingskwaliteit is volgens inwoners sterk afhankelijk van **(technologische) ontwikkelingen** die zorgen voor verminderde CO2 uitstoot, geluidshinder en negatieve impact van de luchtvaart op de natuur. Het uitblijven van dergelijke ontwikkelingen zou ervoor zorgen dat leefomgevingskwaliteit merkbaar wordt aangetast. Binnen deze denkrichting geven inwoners het **meeste belang aan persoonlijk relevante en tastbare aspecten**, zoals natuur, geluidshinder en waardevolle landschappen.

Hoe kijken inwoners van Nederland naar de toekomst van luchtvaart in Nederland?

Veiligheid

Veiligheid is volgens inwoners een **basisvoorwaarde**, welke altijd in gedachten moet worden gehouden tijdens het ontwikkelen van nieuw beleid met betrekking tot luchtvaart in de toekomst. Wanneer luchtvaart in de toekomst benadert wordt vanuit de verschillende denkrichtingen (economie, klimaat, leefomgevingskwaliteit) is het belangrijk om hier ook **altijd veiligheid bij in gedachte te houden** (als basisrichting).

Voor de denkrichtingen economie, klimaat en leefomgevingskwaliteit hebben inwoners een sterke ontwikkelings- en oplossingsgerichte benadering. De basisrichting veiligheid wordt door inwoners op een andere manier benaderd, waarbij men met name focust op het **minimaal behouden** van het huidige veiligheidsniveau en nieuwe ontwikkelingen minder urgent zijn. Minimaal behouden van het huidige veiligheidsniveau gaat dan ook voor verder ontwikkelen van het huidige veiligheidsniveau.

Hoe kijken inwoners van Nederland naar de toekomst van luchtvaart in Nederland?

Denkrichting overstijgende conclusies

De 'gemiddelde' Nederlander geeft **evenwichtig duiding** aan onderliggende aspecten: zij zijn in staat om de voor- en nadelen tegen elkaar af te wegen. Waar omwonenden van een luchthaven meer de neiging hebben om aspecten die invloed hebben op de directe leefomgevingskwaliteit vanuit een negatief perspectief te benaderen, is de 'gemiddelde' Nederlander beter in staat om oplossingsgericht te denken. Wel is het zo dat aspecten die **dichtbij de persoon staan** en waar de 'gemiddelde' Nederlander persoonlijk mee te maken heeft, een relevantere rol in de ontwikkeling van luchtvaart spelen.

De gedachten en verwachtingen van de inwoner van Nederland over de toekomst van luchtvaart zijn vooral **oplossingsgericht**. Mogelijke problemen worden erkend, maar er is **vertrouwen** dat deze problemen aangepakt kunnen worden. De oplossing wordt vooral gezocht in **technologische innovaties**. Het uitblijven hiervan is geen optie en het wordt zelfs als een **vanzelfsprekendheid** gezien om toekomstige uitdagingen in de luchtvaart op te lossen.

Wanneer inwoners van Nederland aan luchtvaart denken, gebeurt dit vanuit een breder perspectief. Nederland wordt door haar inwoners niet in een isolement geplaatst: aan 'alleen' nationale opwarming wordt bijvoorbeeld niet gedacht bij luchtvaart; opwarming van de aarde is wat hen betreft een internationale aangelegenheid. Toekomstige ontwikkelingen in de luchtvaart hebben een **internationaal perspectief** omdat luchtvaart en de bijbehorende aspecten van zichzelf al een internationaal karakter hebben. Het is dan ook belangrijk om in Nederland te ontwikkelen beleid niet los te zien van internationale ontwikkelingen. Dit dient steeds gevormd te worden met de internationale afspraken en dynamieken in het achterhoofd.

3. Basisrichting veiligheid

De scope van luchtvaart vanuit veiligheid

Bij veiligheid van luchtvaart van Nederland zien inwoners de noodzaak van het **minimaal handhaven** op het huidige niveau. Het neerzetten van veiligheid als basisrichting is in die zin terecht, verslechtering hiervan is geen optie. Men vindt het logisch om te streven naar verbetering van de verschillende vormen van veiligheid in de luchtvaartontwikkeling: **technische innovatie** speelt voor inwoners hierbij een belangrijke rol.

Het wringt voor inwoners zodra verbetering van veiligheid een **aantasting van privacy** betekent, hier ziet men duidelijk bezwaren en mag het streven naar meer veiligheid niet doorschieten.

Inwoners zijn zich er ook van bewust dat bij het maken van beleid ter verbetering van de luchtvaart er niet alleen vanuit een nationaal perspectief gekeken kan worden. Het is van belang dat nationale regelgeving gemaakt wordt, **rekening houdend met internationale verbanden**.

Ook de waarborging van nationale veiligheid wordt gezien in een internationaal verband, waarbij men met name denkt aan de ontwikkeling van terreur en een grote **verantwoordelijkheid bij de overheid** wordt gelegd.

Inwoners vinden het belangrijk dat de veiligheid van luchtvaart verder wordt ontwikkeld. Voor de toekomst verwachten zij dat technologische ontwikkelingen en aangepaste regelgeving de veiligheid vergroten.

De denkrichting veiligheid volgens de inwoner van Nederland

Veiligheid is voor inwoners van Nederland **een cruciaal onderdeel** van luchtvaart. Als men denkt aan veiligheid en luchtvaart, gaat het in eerste instantie vaak over **veilig vliegen en beveiliging**. Deze aspecten hebben een **persoonlijke en directe impact** op de inwoners van Nederland, omdat zij tijdens vliegvakanties met deze aspecten geconfronteerd worden. Verder laten inwoners zich ook beïnvloeden door de recente berichtgeving in de media met betrekking tot vliegtuigongevallen. Hierdoor komen deze aspecten spontaan naar boven en kunnen deze niet ontbreken wanneer het gaat over (het verbeteren van) veiligheid van de luchtvaart.

Andere aspecten die voor de inwoner van Nederland van belang zijn voor veiligheid en luchtvaart zijn: gegevensveiligheid, strengere wetgeving voor drones, nationale veiligheid en internationale regelgeving. Men is **voorstander van meer veiligheid, mits privacy gewaarborgd blijft**: meer veiligheid, ten koste van privacy is geen optie voor de inwoners van Nederland.

Om te zorgen dat drones luchtvervoer niet in de weg gaan zitten en de veiligheid in het geding komt, is een strengere regelgeving noodzakelijk. Het is bij het opstellen van dit soort regelgeving, en ander beleid, wel van belang om **nationaal beleid te maken rekening houdend met internationale afspraken**.

Nieuw gedefinieerde aspecten door inwoners van Nederland

Mede door recente vliegtuigongelukken, is het belang van veilig vliegen en het ongevalsrisico verkleinen top-of-mind bij inwoners. Men is voor meer veiligheid, maar het blijft noodzakelijk om privacy te waarborgen.

Veiligheid vliegen

Vanwege de recente ongelukken met Boeing MAX toestellen, leeft het aspect '**veiligheid vliegen**' enorm onder de inwoners van Nederland. Inwoners geloven er in dat het risico op ongevallen in de loop der jaren steeds minder zal worden, hier zijn echter **verbeteringen aan de toestellen** voor nodig.

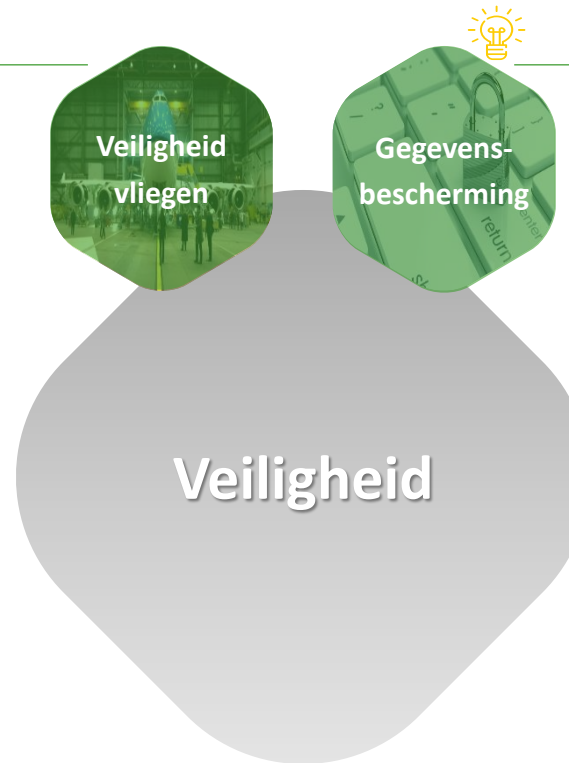
Daarnaast heeft de **toenemende drukte in het luchtruim** invloed op de veiligheid van vliegen: hoe meer vliegtuigen, drones en andere vervoersmiddelen in de lucht, hoe groter de risico's op ongelukken. Om de veiligheid te kunnen garanderen en het ongevalsrisico te verkleinen, is het van belang om hier goed toezicht op te houden.

"De veiligheid is steeds meer in het geding. Door de enorme toename van het luchtverkeer wordt de kans op botsingen steeds groter met alle gevolgen van dien."

"Ik denk dat vliegen steeds veiliger zal worden. De ontwikkeling en techniek gaat vooruit en er zal steeds meer geautomatiseerd worden."

Nieuw gedefinieerde aspecten door inwoners van Nederland

Gegevensbescherming

De inwoners van Nederland zien in de toekomst een verbetering van de veiligheid van de luchtvaart op de verschillende aspecten in het toetskader, maar bekijken veiligheid en luchtvaart vanuit een nog breder perspectief en betrekken hier de **impact op hun dagelijkse leven** bij.

Nieuwe technologieën om de veiligheid te vergroten zullen hierbij een grote rol spelen. Als dit ten koste gaat van de **privacy** en er geen goed beleid is ten opzichte van gegevensbescherming, zal hier geen steun voor zijn van de inwoners van Nederland. Men vindt privacy namelijk belangrijker dan het vergroten van de veiligheid.

"Wat ik qua veiligheid en luchtvaart ook belangrijk vind, is het waarborgen van de privacy van de burgers. En dat zou nog wel eens een zorgpunt kunnen gaan zijn / kunnen gaan worden. Persoonlijk sta ik hier als volgt in, namelijk: ik ben absoluut niet meer bereid om privacy op te offeren voor veiligheid."

"Qua veiligheid zal er met name gebruik worden gemaakt van diverse digitale mogelijkheden, zoals scannen van je ogen, vinger afdrukken, gezichtscontouren en alle andere diverse persoonlijke eigenschappen bij het inchecken (hier word wel privacy schending heel adequaat genoemd, wat een mogelijke zorg zou kunnen zijn)."

Inwoners zien drones (nog) niet als onderdeel van de luchtvaart, maar eerder als een gevaar hiervoor. Volgens inwoners is strengere wetgeving een vereiste voor het waarborgen van de veiligheid van luchtvervoer.

Strengere wetgeving drones

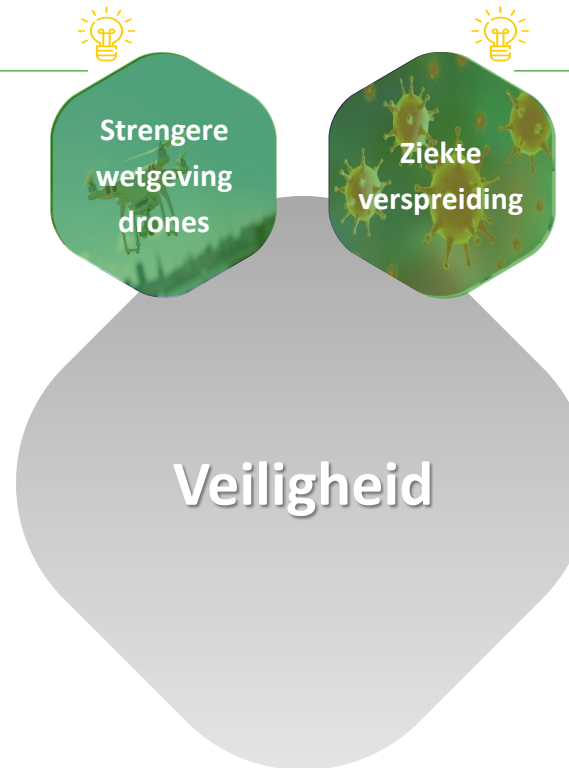
De **opkomst van drones** wordt door de inwoners van Nederland vooral gezien in het kader van een drukker wordend luchtruim. In plaats van dat drones als onderdeel van de luchtvaart in de toekomst worden gezien, **brenge drones de veiligheid van de luchtvaart juist in gevaar**. De wetgeving op het gebruik en bezit van drones moet dan ook aangescherpt worden. Een **strengere wetgeving** is een vereiste om de veiligheid te waarborgen volgens de meeste inwoners van Nederland.

De relatie tussen drones en privacy wordt in het kader van luchtvaartontwikkeling niet genoemd door inwoners.

“Hoe houden we het veilig in het luchtruim als er steeds meer vliegtuigen, drones, en ander vlieg-tuig komt? Hoe kunnen we regels opstellen voor wie waar mag vliegen, en hoe kunnen die regels gehandhaafd worden? Ik denk dat dat de grootste opdracht is voor veiligheid in de toekomst. Want in 2050 rijden we met de auto niet alleen meer over de weg, maar kunnen die auto's ook vliegen voor de langere stukken.”

Nieuw gedefinieerde aspecten door inwoners van Nederland

Ziekteverspreiding

Naast dat de inwoners van Nederland van mening zijn dat luchtvaart positief bijdraagt aan het leren kennen van nieuwe culturen, ziet men ook een gevaar in deze wereldwijde verplaatsing: **verspreiding van ziektes**.

“Door luchtvaart zullen meer mensen in staat zijn andere culturen te leren kennen, dat is goed voor het welzijnsniveau van Nederland. Ook zullen echter steeds meer ziektes wereldwijd verspreid worden. Worden muggen en andere beestjes over de wereld verspreid en breekt er een grote epidemie uit.”

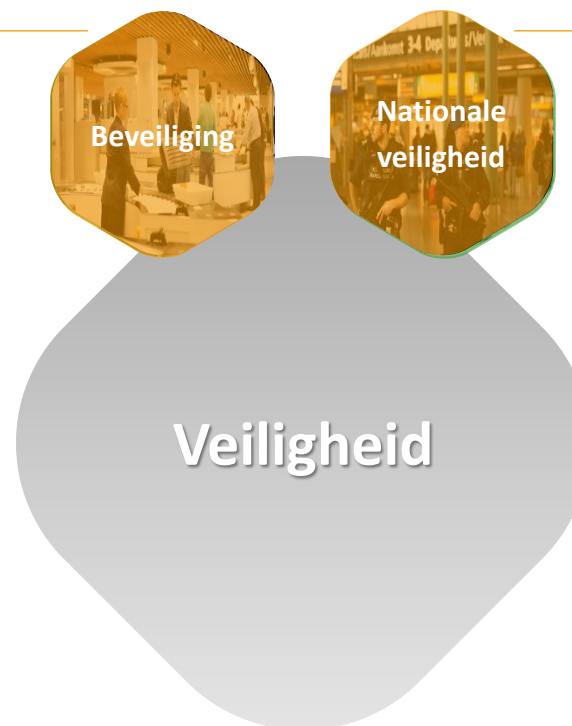
Inwoners verwachten dat maatregelen op het gebied van beveiliging en nationale veiligheid aangescherpt zullen worden. Dit is een goede ontwikkeling, mits zij hier niet al te veel overlast van ondervinden.

Beveiliging

Het aspect 'Beveiliging' doet inwoners van Nederland met name denken aan de **controles** op de luchthaven. De inwoners van Nederland verwachten dat de controles in de toekomst nog **grondiger en intensiever** zullen zijn. Dit vinden zij een goede ontwikkeling om de veiligheid van de luchtvaart te garanderen, mits al deze controles niet al te veel tijd in beslag nemen. Echter, verwachten zij dat door het toepassen van **automatisering**, veel van deze controles een niet al te lange wachttijd zullen hebben. Het aspect beveiliging is hierdoor voor inwoners van Nederland wel belangrijk, maar hoeft geen dringende aandacht.

"Qua veiligheid op de grond ook door middel van bovengenoemde middelen en snuffjes bij het controleren, inchecken, doorloop van passagiers, geen vertragingen, algehele beveiliging etc. Waarbij ik wel gezegd wil hebben dat de privacy wel een grote zorg zal zijn."

"In 2050 zal de beveiliging zo geavanceerd zijn dat het scannen in enkele seconden alles weergeeft. Van hetgeen men bij zich draagt tot en met wat men genuttigd heeft aan alcohol enz."

Nationale veiligheid

Nationale veiligheid wordt meer betrokken op Nederland als geheel (en daarmee de overheid) als op iets wat dicht bij de inwoners zelf staat. Volgens de inwoners zijn nationale veiligheid en luchtvaart slechts een onderdeel van het groter geheel van nationale veiligheid voor Nederland als geheel. **De verantwoordelijkheid voor nationale veiligheid wordt dan ook bij de overheid gelegd.**

Voor de toekomst verwacht men dat de overheid voor heel Nederland, en niet uitsluitend de luchtvaart, **strengere veiligheidsregels** zal opstellen. Hierbij denkt men aan meer **cameratoezicht**, niet alleen op luchthavens, maar ook in openbare gebouwen en dergelijke. Op de luchthavens zal de nationale veiligheid gewaarborgd worden door gebruik van **betere scanapparaten** en andere **moderne technologieën om bagage en personen te controleren.**

"De echte relevante verantwoordelijkheid ligt bij de (internationale) inlichtingendiensten, defensie en justitie. Zij dienen ervoor te zorgen dat de luchtvaart in primair veilig is."

"Om terrorisme te kunnen bestrijden zijn in alle publieke gebouwen en openbare ruimten camera's die iedereen herkennen. Eigenlijk staat iedereen 24 uur per dag onder toezicht."

Wanneer er nationaal beleid wordt gemaakt is het belangrijk om internationaal beleid in acht te nemen. Inwoners verwachten dat dit al gebeurt en hoeven hier niet specifiek over worden ingelicht.

Internationale regelgeving

Inwoners van Nederland zijn voorstanders van het verbeteren van de veiligheid van de luchtvaart. Zij zijn echter van mening dat het verbeteren hiervan niet door Nederland alleen gedaan kan worden; meer **internationale regelgeving / samenwerking** is hiervoor een randvoorwaarde.

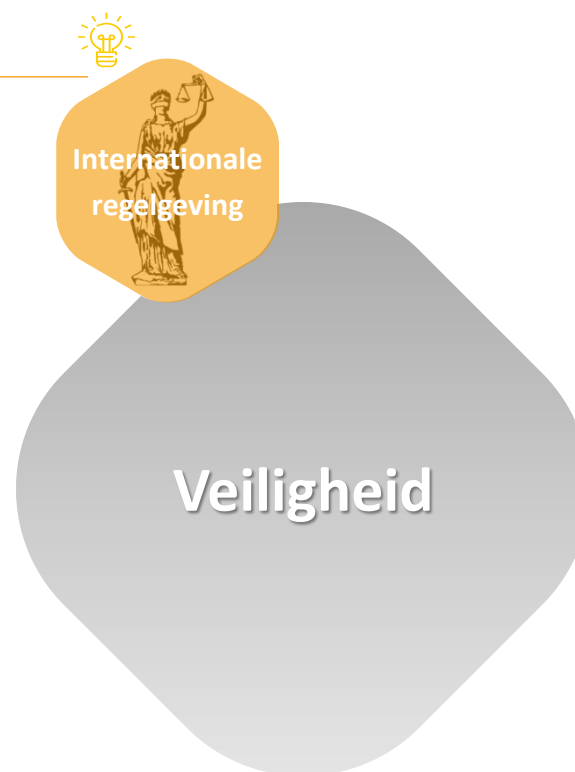
Inwoners van Nederland **erkennen het belang** van internationale samenwerking. Inwoners hoeven niet specifiek te worden ingelicht over hoe nationaal beleid met betrekking tot luchtvaart in internationale plannen past, maar gaan er wel van uit dat beleidsmakers internationale regelgeving / samenwerking **al in acht nemen**, wanneer er nationaal beleid met betrekking tot luchtvaart gemaakt wordt.

“De veiligheid op de luchthavens in het algemeen zal veelal digitaal zijn en wordt gemonitord vanuit een groot Europees / Wereldwijd centrum.”

“Ik verwacht dat Nederland ook deze veiligheid zeer serieus zal nemen en participeert in internationaal verband.”

Nieuw gedefinieerde aspecten door inwoners van Nederland

Omgevingsveiligheid speelt voor de inwoners van Nederland (nog) geen rol bij de veiligheid van de luchtvaart.

Omgevingsveiligheid

Omgevingsveiligheid is een aspect dat door inwoners van Nederland **niet snel naar voren komt** wanneer het gaat over luchtvaart en veiligheid.

Het aspect speelt met name een rol voor **mensen die dicht bij een aanvliegeroute wonen** en hierdoor **persoonlijk belang** hebben bij de omgevingsveiligheid op en rond de luchthaven. Wanneer het aspect ter sprake komt, denken inwoners vooral aan laagvliegende vliegtuigen en het neerstortingsgevaar hiervan, maar zien geen redenen waarom omgevingsveiligheid een aspect is dat veel aandacht nodig heeft.

“Nu woon ik zelf onder de aanvliegeroute van R’dam The Hague Airport en zie elke dag meerdere boeing 737’s overvliegen op een paar honderd meter en ben er misschien aan gewend geraakt, maar denk soms wel, wat als het hier mis gaat.”

“Bang omdat de vliegtuigen steeds lager over komen vliegen.”

4. Denkrichting economie

Economie als drijfveer voor ontwikkeling in de luchtvaart

De economische denkrichting ziet men als **dominant en meest bepalend** in de ontwikkeling van de luchtvaart. Er is een duidelijke verwachting dat **overige denkrichtingen uiteindelijk volgend** zullen zijn op de economische en dit waardeert men niet altijd positief, ook is men bang dat het de overige denkrichtingen overschaduwet. Vaak wordt de relatie tussen luchtvaart- en economische ontwikkeling omgedraaid: men ziet **luchtvaart als één van de belangrijkste pijlers** voor de ontwikkeling van de Nederlandse economie.

Bij de economische denkrichting geldt ook dat dingen die men **persoonlijk (kan) ervaren** als relevanter worden gezien. Het economisch verdienvermogen wordt op grotere afstand gezien, terwijl werkgelegenheid meer als persoonlijk aspect wordt ervaren.

Bij de economische denkrichting ziet men kennis en innovatie als **een van de drijfveren en positieve aspecten** van de nederlandse economie. Op het gebied van kennis en innovatie is Nederland koploper en kunnen andere landen nog iets van ons leren.

Inwoners vinden het behouden van de positieve invloed die luchtvaart op de Nederlandse economie heeft van groot belang.

De denkrichting economie volgens de inwoner van Nederland

Aspecten die de inwoner van Nederland als zeer belangrijk beschouwt

De stand van de economie in Nederland is belangrijk voor haar inwoners. Ook in relatie tot luchtvaart is dit een belangrijk aspect. Echter met een kanttekening: het mag namelijk **niet ten koste gaan van de denkrichtingen klimaat en veiligheid**.

De focus van de denkrichting economie en de aspecten van het toetskader worden door de inwoners van Nederland onderschreven. Als men vanuit een breed perspectief naar luchtvaart in de toekomst kijkt, zijn vooral **aspecten op persoonlijk niveau** van belang. Hierbij gaat het om de mobiliteit, de kosten van vliegen en de werkgelegenheid die luchtvaart mogelijk met zich meebrengt. Als we naar persoonlijk belang kijken, wordt het verdienen daarentegen als minder belangrijk ervaren. Het is daarom meer wenselijk dat de luchtvaart van de toekomst bijdraagt aan een **goede werkgelegenheid** dan aan een groter algemeen belang als verdienen.

De inwoner van Nederland ziet **kennis en innovatie** binnen de luchtvaart als een **belangrijk onderdeel van economische groei**. Naast de **werkgelegenheid** die het oplevert kan het ook voor een **mondiaal betere economische status** zorgen. Men heeft aangegeven dat men verwacht dat **Nederland een grote speler op het gebied van kennis en innovatie in de luchtvaart** wordt. De innovaties die zullen gaan plaatsvinden op het gebied van luchtvaart worden verwacht in de richting van snelheid, duurzaamheid en geluid. Er wordt verwacht dat er op een gemakkelijke en snelle manier meer mobiliteit zal plaatsvinden via de lucht en men is verwachtingsvol over het toenemende aantal bestemmingen. Dit geldt zowel voor passagiers- als vrachtvervoer.

Veel inwoners van Nederland verwachten dat luchtvaart in de toekomst nog verder zal groeien en dat dit positieve impact zal hebben op werkgelegenheid en verdienvermogen.

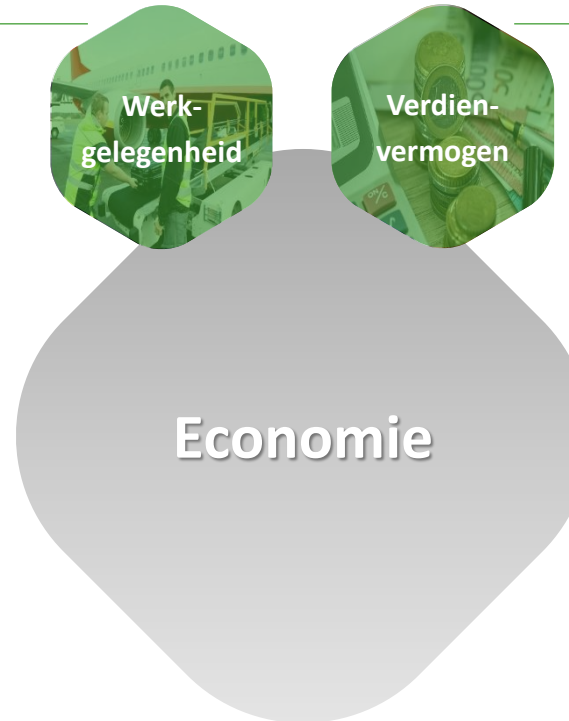
Werkgelegenheid

De inwoner van Nederland verwacht dat het **aantal banen zal toenemen** als gevolg van groeiende luchtvaartindustrie. Ontwikkelingen worden verwacht op verschillende gebieden. Allereerst verwacht men dat de in- en export nog verder zal groeien, wat nieuwe banen met zich mee zal brengen. Ook zal er meer denkwerk en dus menselijk vermogen nodig zijn voor het **ontwikkelen van nieuwe technologische innovaties**. Daarnaast is er de verwachting dat luchthavens zullen uitbreiden en de de vraag naar **luchthavenpersoneel en haar toeleveranciers** zal toenemen. Omdat werkgelegenheid een direct persoonlijke impact heeft op inwoners van Nederland, vinden zij dit een erg belangrijk aspect.

“De economie zal toenemen omdat door de groei van de luchtvaart meer import/export zal zijn en daardoor meer werkgelegenheid.”

“Niet alleen voor de werkgelegenheid op luchthaven maar ook voor de toeleveranciers. Denk aan bijv. kleding voor het personeel, voeding etc.”

“De economie zal toenemen door luchtvaartgroei. Meer banen door benodigde technische ontwikkelingen.”

Verdienvermogen

Het verdienvermogen wordt, in tegenstelling tot werkgelegenheid, gezien als een landelijk belang. Dit brengt een **ietwat negatieve lading** met zich mee. Voor inwoners staan persoonlijke belangen boven de grotere landelijke belangen. Het verdienvermogen mag niet ook zeker niet ten koste gaan van het milieu.

“Best wel afkeer... Omdat de economie het altijd wint van het milieu... En dat vind ik zo verkeerd De leefbaarheid van de wereld. Een schone wereld is veel belangrijker dan geld Liever allemaal wat minder luxe maar wel 'n schone wereld graag.”

Inwoners bevestigen het belang van kennis en innovatie binnen de luchtvaartindustrie voor de Nederlandse economie.

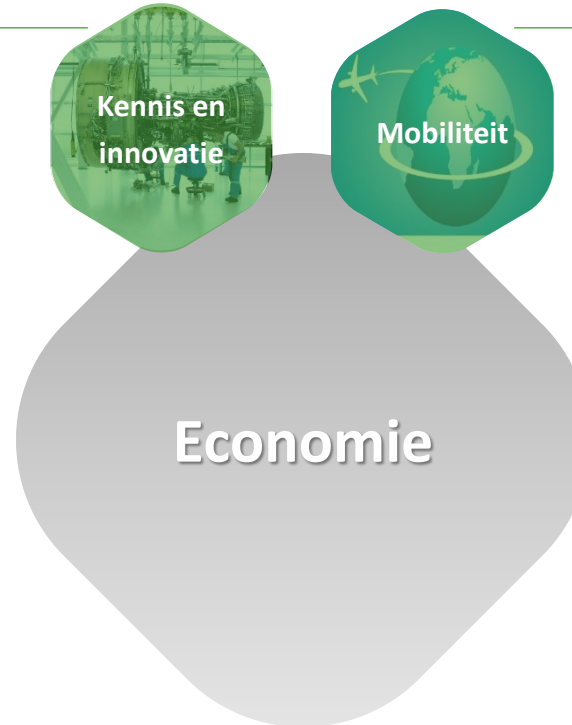
Kennis en innovatie

Kennis en innovatie staat voor inwoners centraal in de luchtvaart van de toekomst. Het is een aspect dat verweven is in verschillende denkrichtingen.

Kennis en innovatie zal **werkgelegenheid** opleveren maar bovenal **zal het Nederland 'goed op de kaart' zetten** op internationaal niveau.

“Luchtvaart is van belang voor de techniek en economie. Wat te denken van donor vluchten en verbeteringen in andere landen om ons heen door de kennis te verspreiden.”

“Ook zou de ontwikkeling van een schonere en duurzamere luchtvaart een kans voor Nederland op kunnen leveren door actief in te zetten op het ontwikkelen van nieuwe technieken die de luchtvaart ten goede komen. Ook dit levert economische ontwikkeling op.”

Mobiliteit

Over mobiliteit heeft de inwoner van Nederland vooral **wisselende gedachtes**. Door toekomstige innovaties die vliegen minder schadelijk voor het milieu en de mens zullen maken, verwacht men enerzijds dat er meer gevlogen gaat worden. Anderzijds is men sceptisch over de eventuele kosten die de ontwikkelingen met zich meebrengen. Al met al is men van mening dat onze **internationale handelspositie** duidelijk afhankelijk is van mobiliteit in de lucht.

“Mijn verwachting is dat het economisch belang zal toenemen. Mensen zullen meer gaan vliegen omdat er van alles aan gedaan is/wordt om met de nieuwste technologieën de belasting van het milieu te verminderen.”

“Nederland heeft een open economie, dus we zijn afhankelijk van het buitenland daarom is een goede verbinding met het buitenland van levensbelang voor Nederland, dit betreft al het vervoer en zeker de luchtvaart.”

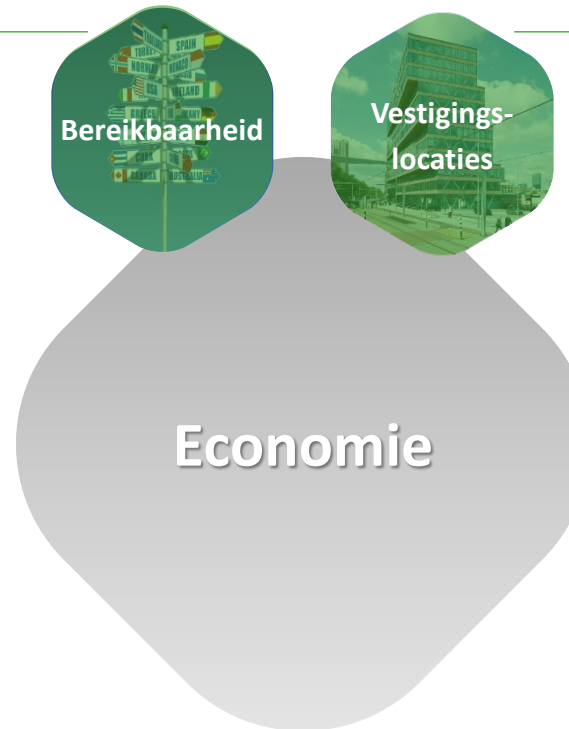
In samenhang met de groei van de werkgelegenheid, verwacht men ook dat meer bedrijven zich op en rondom de luchthavens zullen vestigen.

Bereikbaarheid

Onder bereikbaarheid verstaan inwoners van Nederland vooral dat de wereld ‘binnen handbereik’ is. Men hecht hier veel waarde aan en vindt verbetering wenselijk omdat dit een sterk **gevoel van vrijheid** oproept. Bereikbaarheid wordt hierdoor **niet als een economisch aspect gezien** maar zou eerder onder de denkrichting ‘leefomgevingskwaliteit’ kunnen vallen.

“De hele wereld binnen handbereik op een comfortabele, snelle manier!”

“Het is nog maar de vraag of tegen die tijd KLM Nederlands te noemen valt. Ik denk dat de KLM dan volledig opgeslokt is door Air France. Daarmee zal het aantal bestemmingen vanuit Schiphol eerder afnemen dan toenemen.”

Vestigingslocaties

De mate waarin Nederland bedrijven aantrekt ligt volgens de inwoner van Nederland in lijn met de mate waarin de luchtvaart groeit. De groei in vestigingslocaties wordt direct gekoppeld aan de toename van **werkgelegenheid** wat volgens de inwoner van Nederland direct in verband staat met een goede economie. Hoe groter de groei hoe meer vestigingslocaties van bedrijven en hoe beter de economie. Vanzelfsprekend gaat dit overigens vooral om bedrijven die op **internationaal niveau** te werk gaan.

“Tegen die tijd zullen er ongetwijfeld meer bedrijven bijkomen. Er zal nog meer getransporteerd worden met vliegtuigen en dan is het makkelijk dat er bedrijven in de buurt zitten om dit alles in goede banen te leiden.”

“Doordat het mogelijk is om op eigenlijk elk moment te kunnen vliegen naar welke bestemming ook en luchthavens in Nederland makkelijk te bereiken en uitstekend gefaciliteerd zijn hebben zich zeer veel nieuwe (internationale) bedrijven in Nederland gevestigd.”

5. Denkrichting klimaat

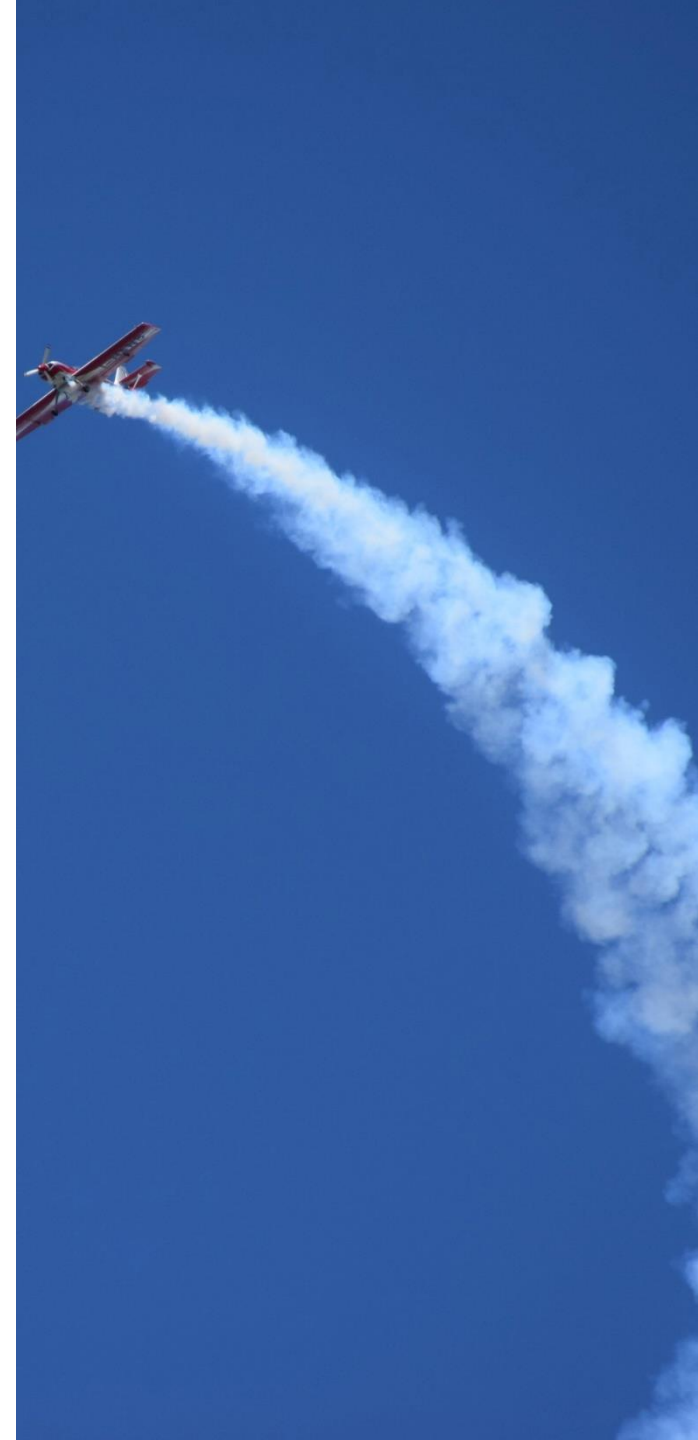

Klimaatafspraken en ontwikkeling van de luchtvaart

De opwarming van de aarde en het voldoen aan het klimaatverdrag van Parijs worden niet als een nationaal issue, maar echt als een **internationale opgave** ervaren; CO₂ uitstoot houdt zich niet aan grenzen, het is een **gezamenlijke, internationale verantwoordelijkheid**.

De huidige stand van zaken wat betreft **luchtvervuiling** baart de inwoners van Nederland grote zorgen, maar men heeft veel hoop en vertrouwen in de **verbetering hiervan in de toekomst**. De grote verantwoordelijke hiervoor is volgens de inwoners van Nederland vooral de luchtvaart. De luchtvaart heeft de opgave om de **uitstoot van CO₂ te beperken** en van de traditionele brandstof (kerosine) af te komen. Ook hier wordt de rol van **technische innovatie** genoemd, de verwachtingen zijn hoopvol. Men verwacht dat er ontwikkelingen zullen plaatsvinden waarin klimaatvriendelijke brandstoffen als waterstof, elektriciteit, biobrandstof of zonne-energie hun opkomst zullen maken.

Daarnaast heeft de overheid de opgave om aan deze ontwikkeling mee te werken. Men vindt **maatregelen vanuit de overheid in het verduurzamen** van de luchtvaart nodig, maar plaatst dit minder vaak in het kader van het eigen (vlieg)gedrag.

Inwoners vinden het belangrijk dat de negatieve impact van luchtvaart op het klimaat wordt aangepakt. Belangrijkste aandachtspunt is het verminderen van uitstoot door alternatieve brandstoffen te gebruiken.

De denkrichting klimaat volgens de inwoner van Nederland

Aspecten die de inwoner van Nederland als zeer belangrijk beschouwt

Inwoners van Nederland hechten veel waarde aan het klimaat op aarde. De negatieve impact van luchtvaart op het klimaat wordt door inwoners erkend. Met name de **uitstoot van vliegtuigen** is een aspect dat op een negatieve manier gekoppeld wordt aan het klimaat. Men vindt het tijd dat hier iets aan veranderd wordt en verwacht ontwikkelingen op het gebied van **'schonere' vliegtuigen**, draaiend op elektriciteit of alternatieve brandstoffen zoals waterstof. Uitblijven van maatregelen die het klimaat positief beïnvloeden is geen optie.

De positieve effecten die het ontwikkelen van alternatieve brandstoffen op het klimaat zullen hebben, zullen ook bijdragen aan een **vermindering van de opwarming** van de aarde. Opwarming (zowel nationaal als mondiaal) is niet iets wat spontaan naar voren komt wanneer inwoners het over klimaat hebben, maar is in combinatie met uitstoot is het wel degelijk een belangrijk aspect.

De verantwoordelijkheid voor het verminderen van nationale en mondiale opwarming wordt grotendeels bij de **overheid en technologische innovaties** neergelegd, al geven enkele inwoners wel aan bereid te zijn om minder te vliegen en zo hun bijdrage te leveren aan het verminderen van de opwarming.

Inwoners vinden het belangrijk dat de negatieve impact van uitstoot op het klimaat wordt aangepakt. Zij verwachten dat er alternatieve brandstoffen gebruikt gaan worden die het klimaat minder beïnvloeden.

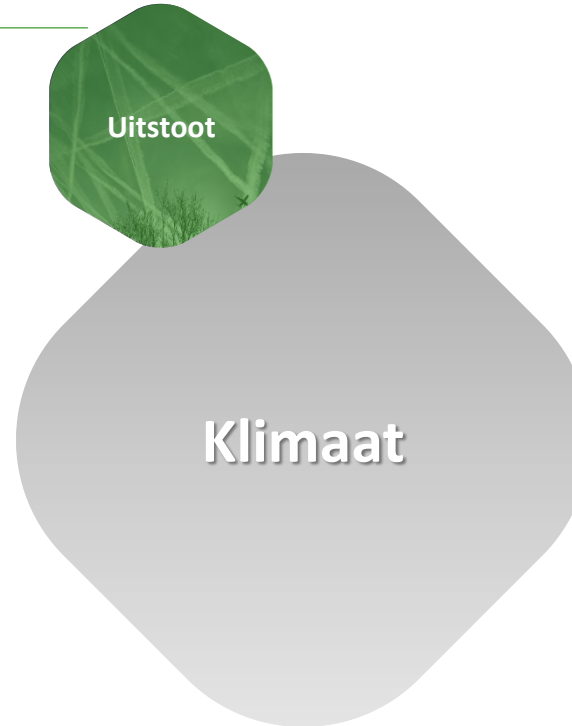
Uitstoot

Wanneer het gaat over luchtvaart en het klimaat, wordt de **uitstoot** van vliegtuigen als eerste benoemd door de inwoners van Nederland.

Inwoners zijn zich bewust van de **negatieve impact die de uitstoot van vliegtuigen heeft** op het klimaat. Zij verwachten dat er in de toekomst iets zal gebeuren om de negatieve impact van uitstoot op het klimaat te verkleinen. De inwoner van Nederland is ervan overtuigd dat het klimaat minder aangetast zal worden door een 'schonere' manier van vliegen door de ontwikkeling van **alternatieve brandstoffen**.

"De CO2 uitstoot speelt zeker ook een grote rol. Want de luchtvaart in z'n geheel stoot nogal wat broeikasgassen uit: denk dan niet alleen aan de vliegtuigen voor vakantie of zakenreizen, maar ook aan de straaljagers, legervliegtuigen, legerhelikopters, traumahelikopters, politiehelikopters, politievliegtuigjes, enz."

"Probleem is gebruik van fossiele brandstof. De overheid zou dat gebruik toch kunnen begrenzen? Bijvoorbeeld bij Schiphol de grens tot 4 miljoen ton kerosine per jaar. Dat stimuleert vliegmaatschappijen om op zoek te gaan naar andere manieren om groei toch mogelijk te maken, bijvoorbeeld duurzame brandstof."

"Over het broeikaseffect ligt veel aan de landen die nog met oudere toestellen vliegen. Zij zullen met de tijd mee moeten gaan en nieuwere, schonere vliegtuigen moeten kopen. Doen zij dat niet dan zal er altijd nog veel broeikasgassen vrij komen. Het negeren van deze oude toestellen zal voor een heel groot deel helpen, maar Nederland is economisch ook afhankelijk van andere landen en dus zullen toch ook "smerige" toestellen in Nederland landen."

"Als de luchtvaart in het jaar 2050 nog steeds gebruik maakt van kerosine dan hebben we de afgelopen 30 jaar zitten slapen. Groei van de luchtvaart kan alleen plaatsvinden als daar alternatieve bronnen voor beschikbaar komen, zoals bijvoorbeeld biogassen."

"De luchtvaart zal in 2050 wel veel schoner zijn door veel meer gebruik van natuurlijke energie: zon en/of waterstof."

Het beperken van verdere opwarming van de aarde is van belang voor de inwoner van Nederland. De verantwoordelijkheid in de aanpak hiervan ligt voornamelijk bij de overheid.

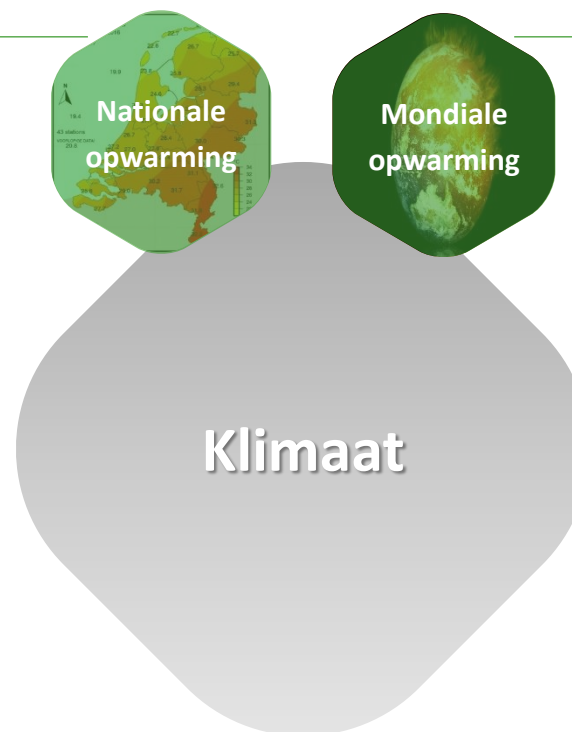
Nationale opwarming

Nationale opwarming wordt nauwelijks spontaan benoemd in relatie tot luchtvaart. Indien de inwoner van Nederland het aspect krijgt voorgelegd, is het volgens hen **noodzakelijk te investeren in kennis en innovatie** om klimaatafspraken te kunnen nakomen.

Volgens de inwoners ligt er hier de verantwoordelijkheid bij de overheid om luchtvaartmaatschappijen te **verplichten om gebruik te gaan maken van 'schone' vliegtuigen**. Een gevolg van hier niet aan gehoorzamen, zou volgens inwoners het intrekken van de landingsrechten voor sterk vervuilende vliegtuigen.

Inwoners vinden ook dat **de luchtvaart zelf moet bijdragen**, door het ontwikkelen van toestellen en luchthavens die minder CO2 uitstoten.

"Voorkom een te snelle opwarming van de aarde. Dan is de enige mogelijkheid: het vliegverkeer beperken en zorgen voor veel ontwikkelingen om de luchtvaart klimaatvriendelijk te maken. De opwarming was in 2019 al in gang en was toen ook al niet meer te stoppen als ik zo de notities van die jaren terugzie."

Mondiale opwarming

Wanneer inwoners over opwarming van de aarde praten, gaat het vaak over mondiale opwarming, waar zij nationale opwarming als onderdeel van zien. Men begint al snel over verantwoordelijkheden. Hierin wordt vooral **onderscheid gemaakt in verantwoordelijkheid van de overheid en individuen**. Persoonlijke verantwoordelijkheid ligt bij de keuze om minder het vliegtuig te pakken; enkele inwoners geven aan bereid te zijn om minder te vliegen.

Van de overheid wordt verwacht dat zij maatregelen zal nemen, zoals **het weren van 'vervuilende' en oude vliegtuigen**. Daarmee worden maatschappijen gedwongen om te investeren in zuinigere en milieuvriendelijkere vliegtuigen. De inwoners van Nederland denken dat de overheid hier ook een handje kunnen helpen door te investeren in de ontwikkeling van oplossingen die vliegtuigen zuiniger maken.

"Het zal een kwestie van kiezen zijn. Ik ben bang dat de economie (weer) zal winnen, maar ik vind het milieu veel belangrijker! Ik vind mijn achtertuin ook prima ipv een ver oord."

6. Denkrichting leefomgevingskwaliteit

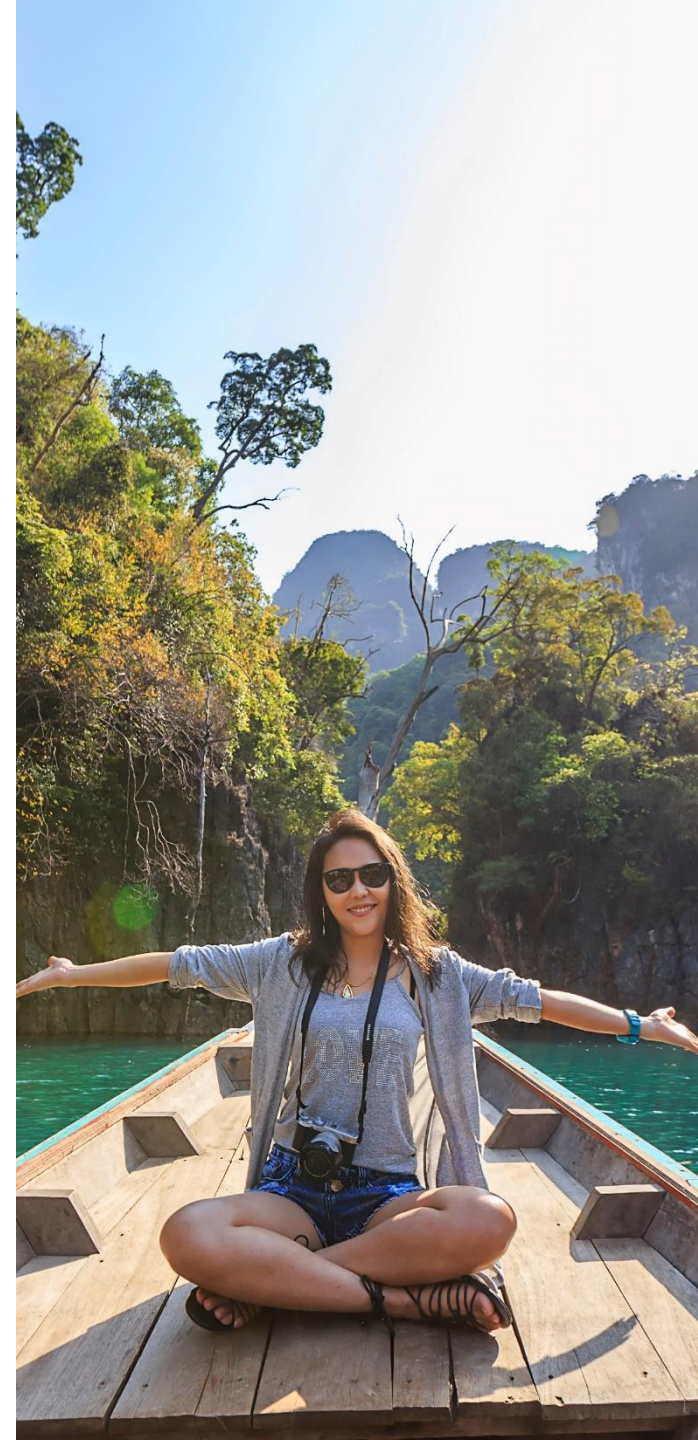

Luchtvaart beïnvloedt je leven

Bij de invloed van luchtvaartontwikkeling op de leefomgevingskwaliteit gaat het inwoners om aspecten die hun **persoonlijke leefomgeving** beïnvloeden. Niet alleen fysieke kwaliteitsaspecten (natuur, lucht), maar ook sociaal-culturele aspecten (aantal reizen) zijn zaken die inwoners in hun directe omgeving vanuit de luchtvaartontwikkeling beïnvloed zien en waarvoor, volgens vele inwoners, aandacht zou moeten zijn. Ook nu wordt de **relatie met nieuwe technologische ontwikkelingen** gelegd om de negatieve impact van bijvoorbeeld geluidsoverlast op de persoonlijke omgeving te bestrijden.

De 'gemiddelde' Nederlander onderscheidt zich wel ten opzichte van direct omwonenden van vliegvelden; er wordt **minder gesproken over directe bedreigingen** op de leefomgevingskwaliteit en **meer over het beheersbaar houden** van ontwikkelingen.

Er is een duidelijke groep van aspecten waar de inwoner van Nederland geen directe link met luchtvaartontwikkeling ziet. Deze aspecten (wonen, erfgoed & archeologie, oppervlaktewater en verbondenheid) zijn te vergezocht en mogen wat inwoners betreft buiten de scope van leefomgevingskwaliteit in relatie tot luchtvaart blijven.

Kwaliteit van leefomgeving voor zowel mens als dier staat voor inwoners voorop. Men verwacht dat aspecten die de leefkwaliteit negatief beïnvloeden, worden aangepakt.

De denkrichting leefomgevingskwaliteit volgens de inwoner van Nederland

Een zo goed mogelijke kwaliteit van de leefomgeving van mens en dier is belangrijk voor de inwoners van Nederland. De invloed die luchtvaart hierop heeft, wordt erkend door inwoners. Met name aspecten die een **directe impact hebben op de leefomgeving**, worden door de inwoners als zeer relevant beschouwd. Men vindt het belangrijk dat deze aspecten, die ook nog eens een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van leven, zoals geluidshinder, luchtkwaliteit en horizonvervuiling, worden aangepakt. Oplossingen worden gezocht en verwacht in **innovaties in de luchtvaart**, zoals stille motoren en gebruik van alternatieve brandstoffen.

Aspecten die wat verder van de inwoners afstaan, zoals bodem, hoogbouw en grondwater, maar waar een invloed van luchtvaart merkbaar is, zijn van iets minder belang voor de inwoners. Daarnaast is men van mening dat **voor culturele verrijking luchtvaart niet noodzakelijk** is, dit kan ook binnen de grenzen van Nederland plaatsvinden.

De aspecten wonen, oppervlaktewater, verbondenheid en erfgoed en archeologie worden als **niet belangrijk beschouwd in relatie tot luchtvaart**.

Het aspect waardevolle landschappen heeft veel invloed op de beleving van het aspect natuur. Inwoners verwachten hier vooruitgang door de ontwikkeling van 'schonere' vliegtuigen en ingrijpen door de overheid.

Natuur

De inwoner van Nederland ziet het aspect natuur als het behouden van groen en de gezondheid van mens en dier. Beschermde natuurgebieden worden niet met luchtvaart geassocieerd.

De natuur zoals de inwoner hem invult, is van **groot persoonlijk belang**, omdat dit invloed heeft op de kwaliteit van leven. Men verwacht dat door ingrijpen van hogerhand de natuur gelijk zal blijven of zelfs verbeteren. Hierbij wordt gedacht aan het gebruik van alternatieve brandstoffen door luchtvaartmaatschappijen en het ingrijpen door de overheid.

"Als luchtvaart ten koste gaat van natuur zullen mensen hiertegen in opstand komen en dat moet lenW zien te voorkomen. Ik vind het persoonlijk erg belangrijk dat er genoeg groen in Nederland blijft omdat dit de gezondheid van mens en dier ten goede komt en ook bijdraagt aan het geluk en de welvaart van mensen die in de omgeving van deze natuur wonen."

"In eerste instantie niet relevant voor de luchtvaartsector. Door de bijdrage die zij al leveren door schoner te willen vliegen en vermindering van uitstoot gaat dit al automatisch. Politiek heeft daar een leidende rol in, niet de luchtvaart."

Waardevolle landschappen

Een groot deel van de inwoners van Nederland denkt dat de kwaliteit van de landschappen **verder zal afnemen, als er niet wordt ingegrepen**. Doordat de luchtvaart blijft groeien, zal de uitstoot van CO₂, die een negatieve impact heeft op de leefomgevingskwaliteit van inwoners, toenemen.

Het behouden en herstellen van de landschappen is belangrijk voor de inwoners. Zij zien hierbij **een rol weggelegd voor de overheid**. De overheid zou een **milieubelasting** moeten invoeren; een bijdrage die betaald moet worden wanneer men een reis maakt. Met de opbrengsten van deze belastingvorm kan er vervolgens geïnvesteerd worden in het (opnieuw) aanleggen van landschappen. Daarnaast zien inwoners een rol weggelegd voor de luchtvaartmaatschappijen: het **ontwikkelen van 'schonere' vliegtuigen**, om de uitstoot te beperken en de landschappen beter te behouden.

"Het landschap ziet er rustiger uit en groener dan 30 jaar geleden; door geluidsarme motoren is er minder overlast van vliegtuiglawaai."

Inwoners vrezen dat in de toekomst luchthavens verder uitbreiden, waardoor er geen natuur behouden blijft. Wel zal de geluidsoverlast in de nacht beperkt worden, door de ontwikkeling van stillere vliegtuigen.

Horizonvervuiling

Inwoners van Nederland verwachten dat het aanzicht van de horizon zal verslechteren, indien er niet wordt ingegrepen.

De luchtvaart zal groeien en **uitbreiding van de bestaande luchthavens** wordt door de inwoners als logisch gevolg van deze groei gezien. De verwachting is daarom dat in de toekomst al het groen rondom de luchthavens plaats moet maken voor bebouwing.

De enige oplossing die inwoners hier zien is het **verplaatsen van de luchthavens** naar zee of het **spreiden van verschillende kleinere luchthavens** door het land. Inwoners vrezen anders dat er geen natuur behouden blijft rondom de luchthavens, omdat uitbreiding noodzakelijk en niet te stoppen is.

“Ik vraag me af of er dan veel natuur is in de buurt van Schiphol. Denk eerder dat er veel meer hoogbouw is en meer bedrijven. Omdat meer mensen dichterbij werk willen wonen zullen er dus meer flats en dergelijk zijn.”

Stilte en duisternis

Inwoners van Nederland denken bij het aspect 'stilte en duisternis' aan luchtvaart en geluidsoverlast in de nacht.

De inwoners van Nederland zijn van mening dat vliegtuigen in de nacht ook gewoon moeten kunnen vliegen, maar dan wel op een manier die **de geluidsoverlast beperkt**.

In de toekomst verwacht men dat de overlast op dit aspect nog verder zal afnemen, vanwege innovaties die de **vliegtuigen stiller** maken.

“Doordat de vliegtuigen schoner en minder luidruchtig zijn geworden, komt dit de gehele omgeving rondom ten goede. Veel minder herrie en uitstoot, met als resultaat een mooie en aangename omgeving.”

“’s nachts moet gewoon gevlogen kunnen worden en doordat de luchtvoertuigen stiller zijn geworden, minder geluid produceren, moet dat ook gewoon kunnen plaatsvinden. Zeker niet beperken.”

Ondanks dat de luchtvaart in de toekomst zal groeien, verwachten inwoners van Nederland wel een beperking van geluidshinder en verbetering van luchtkwaliteit.

Geluidshinder

Door de groei van de luchtvaart, zal er meer vliegverkeer zijn. Inwoners van Nederland verwachten hierdoor dat **geluidshinder een groter probleem** zal worden indien er niets wordt veranderd aan de vliegtuigen zelf.

De oplossing voor het verminderen van geluidshinder zien de inwoners in innovaties en ontwikkelingen zoals het **verplaatsen van luchthavens** naar zee of de **ontwikkeling van stillere motoren**, mede door andere vormen van brandstof, waardoor de algemene verwachting is dat de geluidsoverlast zal afnemen.

“In 2050 zal er een nieuw vliegveld in aanbouw zijn. Geen geluidsoverlast en geen milieuvervuiling, omdat dat inmiddels tot het verre verleden behoort.”

“Gelukkig is ook de geluidshinder vele malen minder dan in het jaar 2019. Omdat luchthavens zich op zee bevinden en met hsl lijnen naar het vaste land wordt daar verder weinig hinder meer van ervaren, bij het opstijgen en landen.”

Luchtkwaliteit

Luchtkwaliteit is van **groot belang** voor de inwoners van Nederland. Een verminderde kwaliteit heeft een nadelige impact op de **gezondheid** van mensen. Inwoners vinden het daarom van belang dat er stappen genomen worden om de luchtkwaliteit te verbeteren.

De grootste invloed op de luchtkwaliteit is volgens de inwoners van Nederland de **uitstoot van CO2**. De verwachting is dat in de toekomst kennis en innovatie positief zullen bijdragen aan de luchtkwaliteit in de vorm van het **ontwikkelen van alternatieve brandstoffen** (waterstof, elektrisch).

“Het nieuws zal zijn: vanwege enorme smog is het vandaag en de rest van deze week niet mogelijk om aan de luchtvaart deel te nemen. Volgende week mogen mensen vliegen, maar alleen met een vergunning hiervoor. Deze kan via de chip in uw huid aangevraagd worden.”

“Het gaat toch om de gezondheid van de mens. Dit word wel een probleem als de luchthavens groter worden en er nog meer vliegtuigen gaan vliegen. Misschien dat er tegen die tijd een alternatief is gevonden voor de hoeveelheid uitstoot van een vliegtuig of een heel andere soort brandstof wat minder uitstoot veroorzaakt.”

Wanneer de luchtvaart voor meer mensen toegankelijk zou zijn, vinden inwoners het belangrijk dat vliegen op een milieuvriendelijke manier gebeurt. Hierdoor wordt de leefomgeving van dieren minder belast.

Sociaal

Inwoners denken dat de betaalbaarheid en toegankelijkheid van vliegen zullen veranderen.

De inwoners zijn verdeeld over de richting van de verandering. Indien **vliegen goedkoper** zal worden, is dit goed om de kloof tussen arm en rijk te verminderen, maar **slecht voor de natuur** door de toename van uitstoot. Daarnaast verwacht men het in eerste instantie ook **slecht zijn zal zijn voor de werkdruk** van personeel, maar uiteindelijk misschien wel resulteren in **meer werkgelegenheid**.

Bij **duurdere tickets** zal de kloof tussen arm en rijk vergroot worden, maar zal er een gunstig effect op **(behoud van) de natuur** zijn. De staat van de natuur is voor de inwoner van Nederland ook een **belangrijk onderdeel van welzijn**.

“Als vliegen goedkoop blijft (door de budgetmaatschappijen) dan is dat uiteindelijk slecht (klimaat) voor Nederland, óók economisch. De CO2 uitstoot zal enorm zijn, die we niet kunnen compenseren.”

Omgevingskwaliteit

Habitats

Volgens inwoners van Nederland wordt het **welzijn van (de leefomgeving van) dieren aangetast** door de luchtvaart. Zij vinden het belangrijk dat de habitats van dieren niet verder aangetast worden.

Hier zien zij een rol weggelegd voor de luchtvaart, door **milieuvriendelijker te vliegen** en de luchthaven **niet uit te breiden waar dat ten koste gaat van de leefomgeving van dieren**. Daarnaast is er ook een rol weggelegd voor de overheid die door het invoeren van regelgeving de **menselijke invloed op de habitats beperkt**. Men denkt hierbij bijvoorbeeld aan straffen op het vervuilen van de habitats.

“Mijn verwachting is dat de dieren weer aan het terugkomen zijn en je komt dan tijdens een wandeling ook vaker eenden, konijnen, hazen, wezeltjes, eekhoorntjes en roofvogels tegen.”

“Er staat een flinke straf op plastic in de natuur, want dat is niet goed voor de dieren. Ik zie geen zwerfafval. De natuur is in orde, hersteld van een zware tijd.”

Ongestoord recreëren is belangrijk voor inwoners. Men verwacht dat ontwikkelingen, op onder andere het gebied van geluidsoverlast, een positieve impact hebben op de ervaring van recreatie.

Recreatie

De ervaring van recreatie voor de inwoner van Nederland is afhankelijk van de staat van het landschap en de mate van geluidsoverlast. Hoe meer groen en hoe minder geluidsoverlast, hoe beter de recreatiemogelijkheden voor inwoners van Nederland.

De inwoners van Nederland vinden het van belang om op een **ongestoorde manier** te kunnen recreëren. De verwachting van de inwoners van Nederland is dat nieuwe technologieën geluidshinder en andere negatieve aspecten zullen verminderen en dus bij zullen dragen aan de het **verbeteren van de recreatiemogelijkheden** van inwoners van Nederland.

“De Luchtvaart draagt in 2050 effectief bij aan het creëren van recreatie mogelijkheden voor de mensen, zodat ze dit op een ongestoorde manier kunnen doen. Luchtvaart draagt bij doormiddel van het ontwikkelen van recreatie gebieden, het vliegen met stille vliegtuigen, geen verkeersinfarcten door reizigers die naar de luchthaven gaan doormiddel van een goede infrastructuur, wegnen en openbaar vervoer en op die punten moet de luchtvaart ook op worden afgerekend en op worden verplicht om dat in stand te houden en stabiel te houden.”

De aspecten bodem en grondwater staan wat verder van de inwoners af, waardoor ze wat simpelere gedachten hebben over de relatie tot luchtvaart: behoud of verbetering van de huidige kwaliteit is voldoende.

Bodem

Bij het aspect bodem denkt de inwoner van Nederland spontaan vaak aan **droogte van de bodem door klimaatveranderingen**. Men maakt zich hier wel zorgen over; we zullen groenten moeten importeren uit andere landen en er zullen meer natuurrampen zijn, maar een oplossing zien ze hier niet voor zich.

Naast droogte van de bodem, denken inwoners van Nederland bij bodem ook aan de **landingsbanen van de luchthaven**. Zij vinden het belangrijk dat deze **van goede kwaliteit** zijn, om ongelukken te voorkomen, en voor **goede demping** (minder geluidshinder) zorgen.

“Als de natuur dor en droog is. Er is weinig groen en vooral veel zand. Ook woeden er vaak branden door de warmte en de droogte.”

“Misschien omdat de bodem bij een vliegveld stevig moet zijn ivm al die landingen? En dat de bodem tot nu toe er vervuilt is door o.s. kerosine?”

Grondwater

Wanneer inwoners aan de toekomst van luchtvaart denken, speelt grondwater daar geen belangrijke rol in. Indien men water benoemt als aspect in relatie tot de toekomst van luchtvaart, komt vooral **het belang van water als voedingsbodem** voor de natuur ter sprake.

Wanneer zij het aspect voorgelegd krijgen vinden zij het wel een **relevant aspect** en wordt het belang ervan ingezien.

Het is 2050 en de natuur in Nederland komt water tekort, hierdoor lijkt alles wel verdort en verlept, van de malse groene weide waar Nederland om bekend stond is niks meer van over.”

“Heel erg relevant. Water en de kwaliteit daarvan is 1e levensbehoefte van de mens en zelfs een recht van mens en dier en als dat in het geding is moeten er andere alternatieven worden gezocht. Uitbreiding op zee bijvoorbeeld.”

Culturele verrijking is belangrijk, maar het is niet noodzakelijk om hiervoor de grens over te gaan. Hoogbouw rond de luchthavens zal noodzakelijk zijn vanwege de groei die er verwacht wordt.

Cultuur

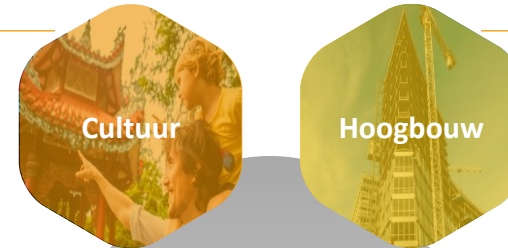
Inwoners vinden het **belangrijk om andere culturen te leren kennen en te begrijpen**. Zij erkennen de invloed die luchtvaart hier kan hebben, maar achten luchtvaart niet noodzakelijk voor culturele verrijking.

Voor het leren kennen van andere culturen hoeft men niet persé de grens over en culturele verrijking kan ook heel goed **in Nederland** plaatsvinden.

“Maar ook goed voor de mens om iets te ontdekken van de wereld, daar word je rijker van qua geest.”

“Nu kun je in diezelfde tijd in een totaal ander werelddeel komen, waar je andere culturen kunt opsnuiven. Heerlijke maaltijden kunt eten. Je echt even weg van thuis voelen. Je doet zoveel nieuwe indrukken op.”

“Andere culturen leren kennen.. Laten we dat eerst eens doen in Nederland zelf... Nodig eens mensen uit bij je thuis..”

Hoogbouw

Hoogbouw is niet een aspect dat inwoners van Nederland spontaan associëren met luchtvaart. Wanneer het aspect hun voorgelegd wordt, hebben zij hier echter wel een mening over.

Inwoners begrijpen dat **hoogbouw rondom luchthavens noodzakelijk** zal worden in verband met huisvesting voor (de toenemende hoeveelheid) personeel dat op de luchthaven werkt. Zij vinden het echter wel belangrijk dat er goed op wordt gelet dat het een veilige situatie blijft. De verantwoordelijkheid hiervoor wordt grotendeels bij de overheid gelegd, maar de inwoners verwachten ook dat de luchtvaart toezicht blijft houden om er op toe te zien dat de **hoogbouw niet de veiligheid van de luchtvaart in gevaar brengt**.

“Je zult hoger moeten gaan bouwen bij luchthavens, voor hotels en personeel die er werkt. Ruimte is schaars dus ga je de lucht in met bouwen. Dit brengt vervuiling van het landschap met zich mee, maar je houdt er wel groen mee over.”

Zowel het aspect verbondenheid als het aspect erfgoed en archeologie kunnen inwoners niet relateren aan leefomgevingskwaliteit en luchtvaart.

Verbondenheid

Inwoners van Nederland denken bij de toekomst van de aspecten in relatie tot de leefomgevingskwaliteit van luchtvaart **niet spontaan** aan de verbondenheid van natuurgebieden.

Zelfs zodra het aspect wordt voorgelegd, vindt men het **te ver gezocht** om dit aspect te koppelen aan luchtvaart. Voor inwoners van Nederland is dit aspect dus **niet belangrijk** voor de toekomst van luchtvaart.

“Verbondenheid ten aanzien van natuurgebieden vind ik niet relevant voor de luchtvaart. Zij moeten zich bezighouden met hun eigen sector en daarin vergroenen en zo leveren ze automatisch een bijdrage aan dat onderwerp.”

Erfgoed en archeologie

Naast verbondenheid ziet de inwoner van Nederland, zelfs na expliciete navraag, de link tussen luchtvaart en erfgoed en archeologie niet.

Erfgoed en archeologie zijn in de ogen van de inwoners dus **geen relevante elementen** in de toekomst van luchtvaart.

“Voor de luchtvaart vind ik dat niet relevant. Monumenten, stadsgezichten en werelderfgoed is namelijk beschermd goed.”

Inwoners erkennen dat er in de toekomst negatieve ontwikkelingen zullen zijn op het gebied van wonen en oppervlaktewater, zij zien hier echter geen invloed van luchtvaart in.

Wonen

Het aspect wonen wordt door inwoners van **Nederland niet aan luchtvaart gekoppeld**.

Als men het over wonen / woningbouw heeft, dan is dit meer in **algemene zin**, luchtvaart wordt hier niet specifiek bij benoemd. Men vindt het **belangrijk dat de woningsnood wordt aangepakt**, maar ziet hier **geen directe rol of invloed van luchtvaart**.

“Burgers moeten het recht hebben om te kunnen wonen waar ze willen en als dat rond een luchthaven is, dan dient de kwaliteit van de bouwplek ook daar goed te zijn.”

“Juist afgelopen week was er het nieuws dat ze onderzochten of het mogelijk was woningen te realiseren boven het spoor. Luchthavens beslaan een enorme oppervlakte en als die oppervlakte voor een gedeelte gebruikt zou kunnen worden voor woningen, zou dat de woningsnood enorm kunnen helpen.”

“Ik denk dat er meer in de hoogte wordt gebouwd, misschien wel wolkenkrabbers. Meer woonruimte op eenzelfde plek. Uiteraard moet de grond dan van goede kwaliteit zijn, want deze flats zijn enorm zwaar. Misschien kan het niet eens juist door onze bodem.”

Oppervlaktewater

Oppervlaktewater wordt door de inwoners van Nederland niet aan de luchtvaart gekoppeld. Men denkt met name aan de **hoogte van het water** en ziet hier **geen rol voor de luchtvaart in**, nu niet en in de toekomst niet.

“En natuurlijk is er de waterstand. De opwarming van de aarde heeft ook onze zeespiegel verhoogt. Er is toen voor gekozen delen van Nederland, de gewonnen gebieden van het water, "terug te geven" en enkele laaggelegen gebieden zijn niet te redden geweest.”

“Het water uit regen zal sneller moeten worden afgevoerd. Dat heeft weer als gevolg dat er een watertekort is in droge tijden. In Nederland is het risico van verzilting, m.n. In het westen. Het is belangrijk om hier iets aan te doen en te kijken of onze menselijke activiteiten hierbij passen.”

7. Key take-outs

Wat hebben we geleerd?

1 Een online onderzoeksplatform is geschikt voor het behandelen van beleidsvragen

Inwoners van Nederland zijn in staat duidelijk aan te geven wat men belangrijk en wenselijk vindt als het gaat over toekomst van luchtvaart in Nederland. Daarnaast stellen zij het zeer op prijs dat het ministerie van IenW door middel van een kwalitatief publieksonderzoek interesse toont.

3 Verlies andere denkrichtingen niet uit het oog

Ontwikkelingen in de luchtvaart kunnen niet slechts vanuit één denkrichting benaderd worden. De denkrichtingen beïnvloeden elkaar en zijn van elkaar afhankelijk. Het is dus belangrijk dat de vier denkrichtingen evenredig meetellen.

2 Inwoners van Nederland hebben duidelijke verwachtingen met betrekking tot denkrichtingen

Inwoners van Nederland hebben duidelijke verwachtingen met betrekking tot de denkrichtingen en hoe de verschillende onderliggende aspecten 'aangepakt' dienen te worden. Over het algemeen geldt; niets doen is geen optie.

4 Kennis en innovatie

Kennis en innovatie lijkt een voorwaarde om de benodigde ontwikkelingen voor luchtvaart van de toekomst mogelijk te maken.

8. Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering

Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering (1)

Naast het rapporteren van de inhoudelijke bevindingen uit het onderzoek, heeft het ministerie van IenW ook gevraagd om te reflecteren op de methodiek, opzet en uitvoering van het onderzoek. Dit doen we in dit hoofdstuk, aan de hand van een aantal vooraf opgestelde vragen.

- **Hoe hebben jullie het uitvoeren van dit onderzoek ervaren? Welke aanbevelingen komen er naar boven voor de inzet van het online platform?**

MetrixLab kijkt terug op wederom een zeer waardevol, dynamisch en verdiepend onderzoeksproces. Dit 2^e project leert ons dat een online platform zowel voor communicatie- als beleidsvraagstukken een goed instrument kan zijn en dus voor beide succesvol ingezet kan worden. Daarbij kunnen onderwerpen breed (bijvoorbeeld ‘stand van het land’), maar ook smaller zijn (bijvoorbeeld ‘luchtvaart in Nederland 2020-2050’). Hierbij is de voorbereiding cruciaal. Het begrip van de te onderzoeken onderwerpen onder zowel de onderzoekers als de deelnemers moet helder zijn. Wanneer voor de onderzoekers een stuk van de informatie ontbreekt, bestaat het gevaar dat de essentie van een beleidsvraagstuk wordt gemist. Voor deelnemers betekent het dat beleidsonderwerpen omgezet dienen te worden in meer alledaags taalgebruik, let op; te eenvoudig taalgebruik is ook niet goed, ook dan gaat een stuk van de diepgang verloren. Zowel de duiding en het begrip bij de onderzoekers als de vertaling richting deelnemers is bij de uitvoering van deze studie goed gelukt.

- **Wat zijn ingrediënten voor succes en wat voor falen, of iets minder scherp gesteld: wat werkte wel en wat niet? Wat zijn tips voor de volgende keer?**

Een succesvol online platform staat of valt met een sterke discussiegids, gebaseerd op volledige (achtergrond)informatie. Op basis van onze ervaring zijn een aantal ingrediënten voor succes te identificeren.

- *Opstart sessie:* De opstart sessie met een kerngroep vanuit het ministerie is ook voor de volgende keer een belangrijk startpunt voor een nieuw project.
- *Verwachtingen:* Deelnemers moeten juist en volledig worden geïnformeerd, zodat iedereen weet wat hij/zij kan verwachten tijdens de looptijd van het onderzoek op het online platform (zoals aantal dagen, onderwerpen, activiteiten, etc.). Brede onderwerpen dienen als hapklare brokken een plaats te krijgen in de discussiegids.
- *Activeren:* Deelnemers dienen geprikkeld en bij de les gehouden te worden via scherpe moderatie. Een ideale dag op het platform bestaat uit zowel een individuele als gezamenlijke opdracht, waarbij men gemotiveerd blijft door het gebruik aan een grote variatie aan (creatieve) vragen.
- *Integreren en analyseren:* De onderzoekers moeten tijdens moderatie samenvatten en terugkoppelen om tot de essentie door te dringen. Het analyseplan moet daarom voor de start van het onderzoek op het online platform opgezet zijn en vereist continue bijsturing gedurende het proces.

Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering (2)

- **Voor welke vragen leent het online onderzoeksplatform zich wel en voor welke niet?**

Het spectrum van mogelijk te behandelen onderwerpen en te stellen vragen is vrij breed, zoals reeds aangegeven kunnen onderzoeksvragen betrekking hebben op beleidsvorming, maar ook communicatie. Ook op het gebied van co-creatie kan het platform goed ingezet worden. Indien er behoefte is aan een scherpe kwantificering van gedrag en meningen ligt een platform minder voor de hand. Bij het stellen van vragen zijn er wel een aantal randvoorwaarden waar aan voldaan moet worden:

- *Concreet*: Maak het concreet, abstract praten en discussiëren over onderwerpen zonder dat men zich er iets bij kan voorstellen werkt slecht op het platform.
- *Wereld van deelnemers*: Sluit het liefst aan bij de belevingswereld van deelnemers, licht onderwerpen toe aan de hand van voorbeelden uit het dagelijks leven.
- *Lengte*: De lengte van de looptijd van het onderzoek op het platform en de hoeveelheid opdrachten per dag heeft invloed op de kwaliteit van de inzichten die het onderzoek op het platform oplevert. MetrixLab adviseert een looptijd aan te houden van maximaal 3 weken en daarnaast niet meer dan 3 opdrachten per dag te plaatsen.
- *Opdrachten*: Daarnaast is ook een goede combinatie van opdrachttypes vereist: we adviseren per dag 1 forum opdracht en 2 individuele opdrachten te behandelen. MetrixLab stelt de tussentijdse bijeenkomst na de analyse, voorafgaand aan de rapportage zeer op prijs en is ervan overtuigd dat dit een positieve bijdrage levert aan zowel de efficiëntie van het onderzoeksproces en de kwaliteit van het finale eindrapport.

Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering (3)

- **Hoe kijken jullie zelf tegen de opbrengsten aan? Mede in het licht van de vragen zoals we die oorspronkelijk in de briefing hadden opgenomen?**

Voor het specifiek onderwerp van onderzoek (de “notitie van reikwijdte en detailniveau”) geeft het onderzoek verrijking en verdieping. Ook de beleving en kijk van inwoners op de verschillende denkrichtingen en de ontwikkeling van de luchtvaart in het algemeen komt goed uit de verf.

Het onderzoek is minder in staat geweest om ook echt aspecten toe te voegen aan de huidige reikwijdte (op enkele uitzonderingen na). Dit komt met name door de huidige, al zeer brede, definitie van de reikwijdte. Wel geeft het onderzoek duidelijk aan op welke aspecten de reikwijdte duidelijk te breed is en waar men vanuit de samenleving met minder toe zou kunnen of men onderdelen gewoon minder relevant vindt in het kader van luchtvaartontwikkeling.

- **Kijkend naar de ervaring met de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, wat is er nodig om mensen mee te laten denken over beleid?**

De notitie is in zijn huidige vorm niet direct bruikbaar om mensen direct te laten meedenken over beleid. Het gelopen proces zoals hieronder geschetst maakte het mogelijk om mensen toch te laten meedenken over beleid.

- Stap 1: De notitie opbreken in inhoudelijke onderdelen
- Stap 2: Onderdelen herformuleren zodat het meer aansluit bij de dagelijkse beleving
- Stap 3: Interactie op het platform via discussie en opdrachten
- Stap 4: Terugbrengen van onderdelen tot essentie via terugkoppeling naar deelnemers en intensieve moderatie
- Stap 5: Via analyse terugvertalen naar beleidskader

Door dit proces op deze wijze te volgen is het gelukt om een minder toegankelijk stuk als de notitie Reikwijdte en Detailniveau toegankelijk te maken voor de platform deelnemers en hen te laten meedenken over het beleid.

Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering (4)

- **Hoe hebben respondenten dit onderzoek ervaren?**

Deelnemers geven over het algemeen aan met veel plezier deel te nemen aan het platform. Men is van mening dat de dagen gevuld zijn met gevarieerde opdrachten en raakt daarnaast merkbaar bekender met zowel het platform als de andere deelnemers op het platform. De onderzoekers ontvangen van deelnemers naast positieve reacties ook verbeterpunten.

De positieve reacties van deelnemers gaan met name over:

- *Luisterend oor*: Door deel te nemen aan onderzoek op het platform geven deelnemers aan het idee te hebben te leren over lenW onderwerpen, een bijdrage te kunnen leveren aan toekomstig beleid en meer begrip te hebben voor de dilemma's waar lenW dagelijks mee te maken heeft. Deelnemers geven aan meer waardering te krijgen voor het ministerie van lenW en het initiatief dat zij tonen richting inwoners van Nederland middels het online platform.
- *Enthousiasme*: Na een week actief te zijn op het platform sturen verschillende deelnemers uit te kijken naar de volgende 'ronde' en uiten hun enthousiasme over het behandelde onderwerp.

Daarnaast geven deelnemers aan dat onderstaande punten mogelijk nog beter kunnen:

- *Tijdsbesteding*: Sommige deelnemers geven aan niet langer deel te kunnen nemen doordat het deelnemen meer tijd vroeg dan vooraf verwacht. Het gevoel veel tijd kwijt te zijn werd versterkt wanneer er zeer brede onderwerpen werden behandeld of wanneer de dag gevuld was met (te) veel opdrachten. Dit onderschrijft nogmaals het belang van een sterke discussiegids, waarin kritisch wordt nagedacht over zowel het aantal opdrachten als de vorm van de opdrachten (individueel, samen, creativiteit, etc.). Uiteraard nemen de onderzoekers van MetrixLab de verantwoordelijkheid op zich om de juiste balans te vinden.

Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering (5)

- **Waren de vragen en opdrachten die respondenten voorgelegd kregen voldoende duidelijk? Konden zij ermee uit de voeten? Welke vragen of opdrachten hadden meer toelichting nodig? En waarom?**

Tijdens het opzetten van de discussiegids hebben de onderzoekers bewust gekozen voor een gevarieerde opzet, waarbij iedere dag een aantal individuele opdrachten kende en één gezamenlijke opdracht waarin de deelnemers de kans werd geboden om samen te evalueren en creëren. De creatieve vraagtechnieken die zijn gekozen, zijn voor deelnemers eenvoudig te begrijpen en intuïtief om online uit te voeren en/of in te vullen.

Tijdens de looptijd van het onderzoek op het platform is gebleken dat niet zozeer de opdrachten maar de behandelde (brede) onderwerpen soms meer toelichting nodig hebben. Met name het onderwerp 'leefomgevingskwaliteit' behoefde actieve moderatie vanuit de onderzoekers, zodat deelnemers werden aangespoord om verder te denken dan aspecten m.b.t. het milieu. Dit onderschrijft nogmaals het belang van het opknippen van relatief brede onderwerpen in 'hapklare brokken'.

Daarnaast geven deelnemers aan dat zij het soms lastig vinden om onderwerpen in relatie tot elkaar te zien en plaatsen. Dit komt met name voor wanneer onderwerpen niet voldoende worden toegelicht en men gaat invullen op basis van eigen interpretatie en invulling, die soms te kort schiet om een dergelijke oefening uit te kunnen voeren.

- **Bleven de mensen geïnteresseerd? Of haakten ze af? En zo ja, hoeveel?**

Voor dit onderzoek zijn 235 inwoners van Nederland uitgenodigd om deel te nemen. Uiteindelijk hebben maar liefst 149 inwoners actief deelgenomen met een of meerdere bijdragen en hebben 16 inwoners deelgenomen door te observeren. Dit grote aantal actieve deelnemers zorgde naast een grote hoeveelheid rijke input ook voor veel interactie onder de deelnemers. Naast de bijdragen uit de individuele opdrachten geeft de interactie in de gezamenlijke opdrachten de onderzoekers de mogelijkheid nog meer spontaan gedeelde meningen mee te nemen in de analyse. Om te zorgen dat inwoners van Nederland enthousiast blijven om deel te nemen zijn er een aantal standaard activiteiten uitgevoerd door de onderzoekers.

- *Introductie:* Om te zorgen dat alle 235 inwoners van Nederland de juiste verwachtingen hebben, ontvangen zij een heldere introductie bij de start van een nieuw onderwerp.
- *Dagelijkse email:* Alle 235 inwoners van Nederland ontvingen een dagelijkse email over nieuwe opdrachten op het platform.
- *Moderatie:* Deelnemers stellen een-op-een contact met de moderator op prijs. Daarom zorgen de onderzoekers dat er dagelijks actieve moderatie op het platform plaatsvindt.
- *Persoonlijke email:* Deelnemers die een persoonlijk berichtje sturen krijgen zo snel mogelijk een reactie van de onderzoekers, zodat zij zich gehoord en geholpen voelen.

Reflectie op onderzoeksmethode, opzet en uitvoering (6)

- **Hadden respondenten van meer inhoudelijke (achtergrond)informatie voorzien moeten worden om de onderzoeksvraag te beantwoorden?**

Voor dit onderzoek was het wenselijk om de mening op te halen van een brede doelgroep m.b.t. de denkrichtingen en het toetskader die het ministerie van IenW voorstelt om te komen tot de nieuwe Luchtvaartnota. De onderzoekers hebben bewust gekozen voor minimale informatievoorziening in de opdrachtformulering, zodat deelnemers met een open blik hun mening en opvatting konden delen. Na het delen van een eerste mening en opvatting werd middels moderatie meer informatie verstrekt aan deelnemers, zodat onderwerpen waar nodig verder konden worden uitgediept.

Ondanks dat deelnemers niet van meer (achtergrond)informatie voorzien moeten worden, is het van groot belang dat de onderzoekers wel tot alle informatie toegang hebben. Dit stelt de onderzoekers in staat om onderwerpen op de juiste manier uit te diepen en interpreteren tijdens moderatie. In de toekomst is daarom een additionele gezamenlijke controle wenselijk, vanuit de onderzoekers en het ministerie van IenW, zodat eventuele structuren op de juiste manier gebruikt en geïnterpreteerd worden.

- **Hoeveel mensen deden mee? En wat waren hun achtergrondkenmerken?**

Voor een gedetailleerd overzicht van hoeveel mensen er hebben meegedaan en wat hun achtergrondkenmerken zijn, verwijzen wij naar de bijlagen genaamd 'Er werd zeer actief deelgenomen op het platform!' en 'Wie deden er mee aan het onderzoek?' van het rapport. Om tijdens het onderzoek optimaal kennis te nemen van de mening van de 'stille middengroep', is het van belang dat er een gemêleerde groep deelneemt op het platform. De deelnemers verschillen daarom van elkaar in onder andere leeftijd, geslacht, provincie en woonomgeving.

- **Hoe ging het monitoren? Heeft MetrixLab veel moeten sturen en op wat voor onderdelen? Heeft de moderator veel moeten ingrijpen?**

Tijdens de looptijd van het onderzoek op het platform is moderatie door de onderzoekers ingezet om onderwerpen voldoende uit te diepen. Moderatie blijkt met name nodig voor onderwerpen zoals leefomgevingskwaliteit, waar mensen slechts enkele aspecten spontaan weten te benoemen. Daarnaast is moderatie ingezet om o.a. het belang, de haalbaarheid en de wenselijkheid van onderwerpen en aspecten te kunnen bepalen.

Deze werkwijze maakt het mogelijk om het aantal opdracht per dag te beperken en middels moderatie voldoende informatie op te halen om de onderzoeksvragen volledig te beantwoorden.

9. Bijlagen

Kwalitatief online onderzoeksplatform

Dit platform brengt inwoners van Nederland bij elkaar in een online gesloten omgeving.

Het is een kwalitatief, exploratief platform waar via verschillende methoden (discussies, opdrachten, observaties, polls etc.) inzichten worden opgedaan over bestaand gedrag en opinies in de samenleving.

Vanuit deze exploratie mogen geen representatieve kwantitatieve conclusies worden getrokken voor de 'gemiddelde' inwoner van Nederland, het gaat expliciet om een weergave van de variatie in bestaande meningen rondom de onderzochte thema's.

Betrokken en interessante inwoners van Nederland

Bij rekrutering hebben deelnemers interesse getoond in deelname aan een online platform met maatschappelijke thema's als onderwerp.

De deelnemers zijn geselecteerd op basis van verschillende profiel variabelen om zo verschillende perspectieven uit de samenleving zichtbaar te maken.

Deelnemers aan het platform hebben online ervaring, zijn maximaal voor 1 jaar verbonden aan het platform en ontvangen voor deelname een kwartaal vergoeding.

Waarom deze methode?

Kruip in de huid van deelnemers door hun verhaal en discussies te lezen en hun dagelijkse realiteit te ervaren.

Kom tot inzicht in de beleving van lenW communicatie en beleid

Optimaliseer nieuwe lenW communicatie via kwalitatieve toetsing

Er werd zeer actief deelgenomen op het platform!

5

Dagen vol leuke opdrachten

235

Deelnemers

1764

Posts

Looptijd: 4-10 april 2019

(inclusief weekend zonder nieuwe opdrachten)

■ Actief met post

■ Actief zonder post

■ Niet actief

Individuele opdrachten

1086

Forum

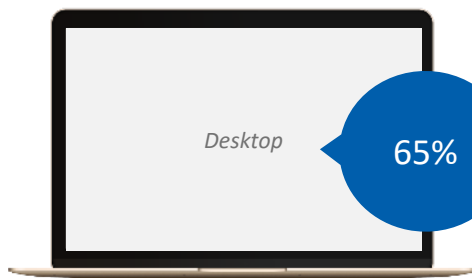
678

35%

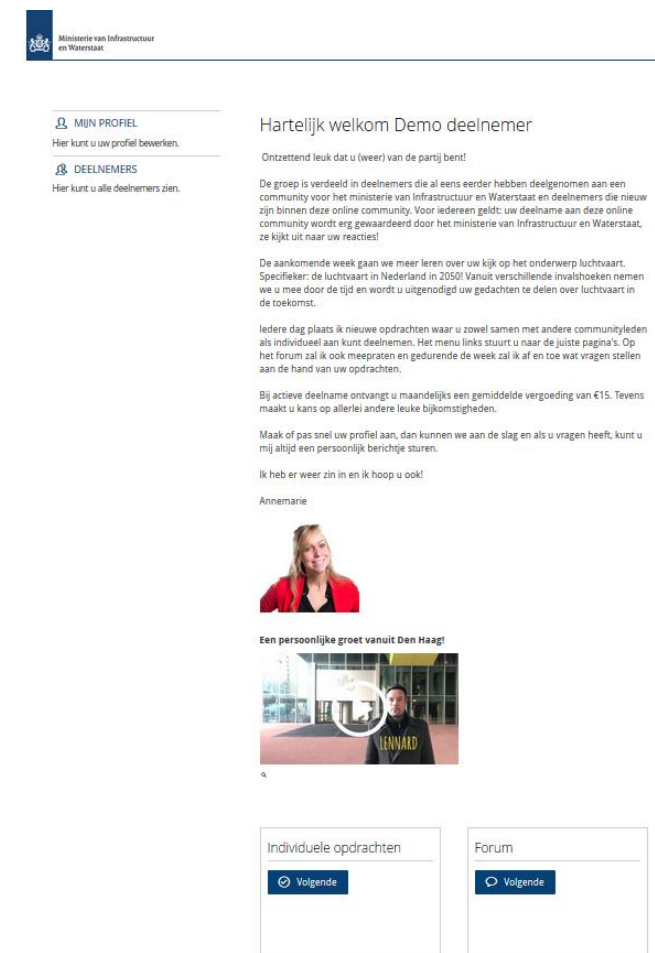

Desktop

65%

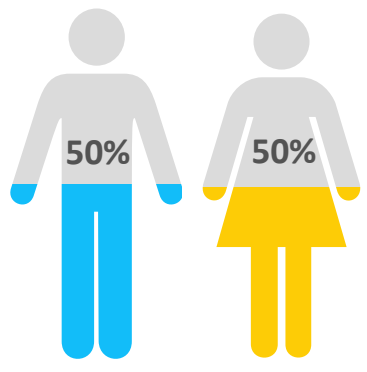

De landingspagina

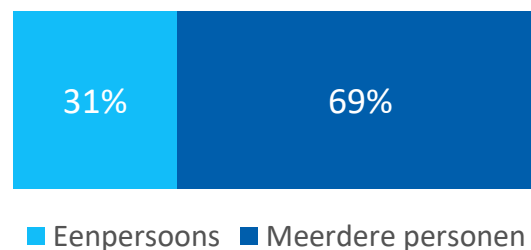

Wie deden er mee aan het onderzoek?

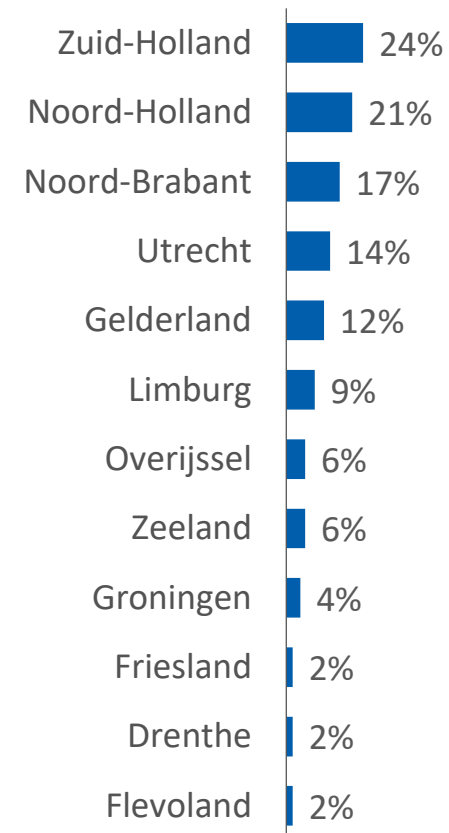
Geslacht

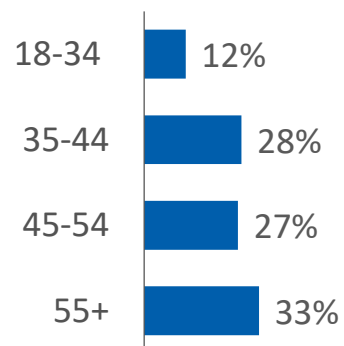
Huishouden

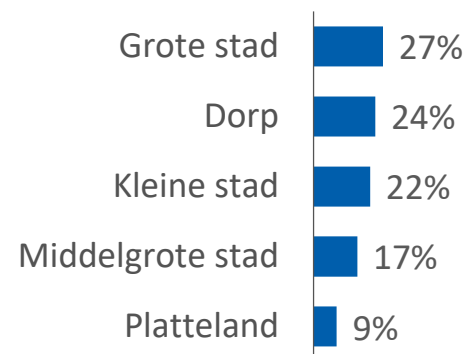
Provincie

Leeftijd

Woonomgeving

Basis: Alle respondenten die actief hebben deelgenomen (n=149)

Wat is er gevraagd aan de deelnemers en waarom?

Dag 1

Achterliggende vragen

- Wie nemen er deel aan het onderzoek en wat zijn hun persoonlijke kenmerken omtrent luchtvaart?
- Op welke manier spreekt men over de toekomst van luchtvaart?
- Komt de huidige definiëring van de basisrichting veiligheid en het toetskader overeen met de aspecten die inwoners van Nederland zelf ten aanzien van dit beleid naar voren brengen?

 VORIGE

Uw collage over de toekomst van de Nederlandse luchtvaart!

In de vorige opdracht hebben we u gevraagd uw gedachten en gevoelens over de toekomst van de Nederlandse luchtvaart op te schrijven. Met de volgende oefening gaan we nog wat dieper met u op dit onderwerp in door middel van het maken van een collage.

Maak met een brede selectie aan afbeeldingen en tools uw eigen collage over de luchtvaart in de toekomst (2050), voeg zelf ook foto's toe als dat u helpt!

Denk aan luchtvaart in de breedste zin van het woord. Als u klaar bent met de collage omschrijf dan alvast welke gedachten en gevoelens die u heeft geprobeerd uit te beelden. Probeer dat weer zo uitgebreid mogelijk te doen, niets is te gek!

Daarna zal ik u wellicht nog wat vragen gaan stellen over uw collage.

T Tekst

 Eigen beelden

 Beelden

 Symbolen

 Achtergrond

Opdrachten

Even voorstellen

- Forum: nadat deelnemers een eigen profiel hebben aangemaakt stellen ze zichzelf voor en vertellen ze iets over hun persoonlijke omstandigheden omtrent luchtvaart.

De ontwikkeling van de Nederlandse luchtvaart

- Forum: deelnemers delen hun verwachtingen omtrent luchtvaart in de toekomst in de breedste zin van het woord.
- Individuele opdracht: deelnemers visualiseren hun gedachten en gevoelens over de toekomst van de Nederlandse luchtvaart.

Wat is er gevraagd aan de deelnemers en waarom?

Dag 2

Achterliggende vragen

- Op welke manier spreekt men over de toekomst van luchtvaart in relatie tot veiligheid?
- Komt de huidige definiëring van de basisrichting veiligheid en het toetskader overeen met de aspecten die inwoners van Nederland zelf ten aanzien van dit beleid naar voren brengen?

Opdrachten

- Individuele opdracht: deelnemers gaan in gesprek met mensen in hun omgeving om over het onderwerp veiligheid en luchtvaart en delen hun bevindingen op het platform.
- Forum: deelnemers delen hun eigen gedachten over de toekomst van luchtvaart in Nederland wat betreft veiligheid.
- Individuele opdracht: men reist in gedachten naar het jaar 2050 en deelt verwachtingen wat betreft het nieuws in die tijd met betrekking tot veiligheid en luchtvaart.

Rechercheur van de veiligheid

Dag iedereen! Na de vliegende start van gisteren beginnen we de tweede dag individueel en komen we later weer samen op het forum. Daarna volgen er nog wat individuele opdrachten. Hieronder de eerste individuele opdracht!

Vandaag bent u in dienst van de veiligheidsrecherche! Ga in gesprek met 2 mensen in uw omgeving over de verwachtingen omtrent luchtvaart en veiligheid in 2050. Dat kunnen familieleden, collega's, burens, vrienden of zelfs willekeurige personen op straat zijn. Wat verstaan zij onder vliegen en veiligheid en welke verwachtingen en invullingen worden genoemd bij de toekomst van luchtvaart in Nederland? **Laat uw 'ondervraagden' hun verhaal doen. Beschrijf daarna uw bevindingen gebaseerd op de gesprekken in uw omgeving.**

Wat is er gevraagd aan de deelnemers en waarom?

Dag 3

Achterliggende vragen

- Op welke manier spreekt men over de toekomst van luchtvaart in relatie tot economie?
- Komt de huidige definiëring van de basisrichting veiligheid en het toetskader overeen met de aspecten die inwoners van Nederland zelf ten aanzien van dit beleid naar voren brengen?

Opdrachten

- Individuele opdracht: deelnemers geven aan wat hun gedachtes en gevoelens zijn bij luchtvaart in de toekomst in relatie met de economie en geven uitleg.
- Forum: deelnemers delen nogmaals, ditmaal plenair, hun gedachten omtrent economie naar aanleiding van de ontwikkelingen in de luchtvaart in de toekomst.
- Individuele opdracht: deelnemers beantwoorden allerlei vragen door middel van een invuloefening.

We zijn alweer aangekomen bij de laatste opdracht van vandaag!

Vul onderstaande lege vakken in.

Wat betekent luchtvaart voor de economie in Nederland?

Als ik de huidige status van de economie in Nederland als gevolg van luchtvaart een cijfer zou moeten geven op een schaal van 1 t/m 10 dan zou dat een zijn, omdat .

De omstandigheden in Nederland en van u als persoon veranderen door de tijd heen. Verplaats u in het jaar 2050 en maak de volgende zin af:
Kijkend naar mijn gedachten, woonomgeving en externe omstandigheden in 2050 verwacht ik de economie van Nederland als gevolg van luchtvaart het cijfer te geven, omdat .

Ik verwacht dat de werkgelegenheid door luchtvaart in 2050 zal (toenemen/afnemen) ten opzichte van nu omdat en dat de hoeveelheid geld die luchtvaart oplevert (toeneemt/afneemt) omdat .

Ik verwacht dat in 2050 (meer/minder) mensen het vliegtuig nemen omdat .

De bereikbaarheid van bestemming zal (verbeteren/verslechteren) omdat .

Wat is er gevraagd aan de deelnemers en waarom?

Dag 4

Achterliggende vragen

- Op welke manier spreekt men over de toekomst van luchtvaart in relatie tot leefomgevingsklimaat?
- Komt de huidige definiëring van de basisrichting veiligheid en het toetskader overeen met de aspecten die inwoners van Nederland zelf ten aanzien van dit beleid naar voren brengen?

Opdrachten

- Individuele opdracht: deelnemers reizen wederom in de tijd en delen hun verwachtingen wat betreft de leefomgeving.
- Forum: deelnemers gaan in debat over verschillende leefomgevingskwaliteit gerelateerde stellingen.
- Individuele opdracht: deelnemers trachten het ministerie van IenW een handje te helpen bij het oplossen van verschillende beleidsvraagstukken omtrent leefomgevingskwaliteit.

Terug naar de reis in de tijd!

Ik neem u weer even terug naar de gedachtenoefening waarin u reist naar uw hotelkamer in het jaar 2050.

Nadat u het nieuws heeft gekeken op uw hotelkamer, checkt u uit en neemt u een taxi naar huis. U woont in een natuurrijke omgeving onder de rook van Schiphol. U heeft zin in een wandeling dus gaat erop uit. **Hoe ziet het landschap en de natuur eruit? Hoe is uw kwaliteit van leven?**

Wat is er gevraagd aan de deelnemers en waarom?

Dag 5

Achterliggende vragen

- Op welke manier spreekt men over de toekomst van luchtvaart in relatie tot klimaat?
- Komt de huidige definiëring van de basisrichting veiligheid en het toetskader overeen met de aspecten die inwoners van Nederland zelf ten aanzien van dit beleid naar voren brengen?

Opdrachten

- Individuele opdracht: deelnemers wanen zich in de toekomst en delen ze hun gedachten omtrent de ontwikkelingen in luchtvaart in relatie tot klimaat.
- Forum: in een laatste tijdreis, ditmaal met de hele groep, gaan deelnemers dieper in op hun verwachtingen.
- Individuele opdracht: deelnemers structureren alle aspecten uit het toetskader omtrent luchtvaart in de toekomst naar relevantie.

We zijn alweer aangekomen bij de laatste opdracht van deze online community over luchtvaart!

Onderstaand ziet u een cirkel met in het midden 'Nederland 2050' en daarnaast kaartjes met verschillende onderwerpen. **Sleep de kaartjes in de cirkel waar u vindt dat ze het beste passen, hoe dichterbij het midden hoe relevanter voor de luchtvaart van Nederland in 2050.** Geef bij elk kaartje een reden waarom u dit onderwerp juist daar plaatst. Voeg ook vooral zelf onderwerpen toe (schrijf uw onderwerp op een leeg kaartje) die u onder aan de luchtvaart in Nederland in 2050 vindt passen.

Mate vliegtuik	Kwaliteit	Mogelijkheid	Keer ondergrond	Ontwikkeling	Veiligheid	Verkeer	Verkeer	Kwaliteit	Ergonomisch	Beveiliging	Aantal	Waar	Kwaliteit	Opbouw	Silto en duisternis
Verkeer	Waarden														

Relevantie luchtvaart in NL 2050

Commentaar

